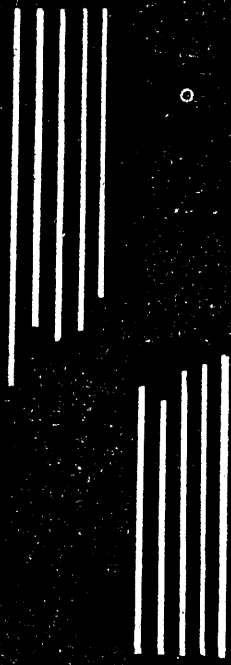

MUU SIKAL LEHT

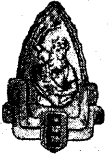

1933

DEISEMBER

12

MUUSIKALEHE

tellimiste vastuvõtt 1934. a. avatud.

1934. a. — XI aastakäik.

Päätoimetaja: prof. J. Aavik

Tegevtoimetaja: Ed. Visnapuu

Tellimishind 1934. aastaks:

Lauljate Liidu liikmeile 2 krooni, teistele 2 krooni 25 senti.
Pööraastas L. L. liikmeile 1 kroon, teistele 1 kroon 15 senti.
Välismaale poolevõrra kallim.

Tellimisi võtavad vastu:

„Muusikalehe“ levitajad koorides, kõik postiasutised, muusikaärid, raamatukauplused ja „Muusikalehe“ talitus, Tallinn, Lai tn. 7. Tellimisraha võib saata ka postmarkiden a kirjas või maksta Lauljate Liidu posti jooksvale arvele nr. 235.

Arge hilinege tellimise uuendamisega!

„Muusikalehe“ toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai tn. 7, telefon 431-82.

SISUKORD:

Jõuluöö — Henr. Visnapuu
Itaalia häälekoolist — Valter Blossfeldt
Muusikafisest kuulmisest ja kuulamisest — Vold. Leemets
Helikunsti sihtkapitali ülesandeist — Ed. Visnapuu
Äremärkusi algupärasest näitekirjandusest — Ed. Reining
Universaalne helisüsteem — K. Anton
Meie rahvaliku pillimuusika arengu aluseid ja võimalusi — E. L.

Mõni sõna muusikast Otepääl — A. Vindi
Mälestusi eestlaste esimesest kirikukontserdist — J. H. Wirkhaus
Kas meil algab ooperi tõusuaeg? Lauupeo kajastusi Soomes
Üheksas ringreis rahvamuusika kavaga — Aug. Pulst
Meeskooride nurk
P. Mascagni 70-aastane
Ooper ja kontserdid
Mitmesugust, illustrats., naljad

muusikaleht

JÕULUÕÖ

*Üle väljade laotet lumised linad.
Kuused tõstavad tähisse päid.
Puie all tasane hämardub vina,
just nagu jõululaps käib.*

*Kes see kõnnib sääil teedel puuveo?
Järele küivad linnud ja loomad.
Lapsuke-Jeesus avanud peo,
jõulukakku ise on tulnud tooma.*

*Jõulurahus on laas.
Puhkavad talivedudest maanteed.
Keset ussaiada aisad maas,
magavad jõulusõidust reed.*

*Just nagu helendaks läbi maja
valgust imelist,
ümber akende, uste
kostaks aste.
Ise lukud avavad vist,
pole käega katsuda vaja.*

*Lapsuke Jeesus üksi kõnnib,
väsinud südameid õnnistab,
südame poetab rahuseemne!*

*Vaata taevast.
Oma lapsele jumalisa
süüdanud miljoni tähele miljoni lisaks;
jõulujuttu need vestavad:
inimloom jälle pääsnud vaevast.*

*Rahu! õnnistus, igatsus
aegadest aegadeni,
seni
kui inimsüdamed kestavad.*

Henr. Visnapuu.

ITAALIA HÄÄLEKOOLIST

VALTER BLOSSFELDT

(Järg).

Kirjutades hingamisest kui tähtsaimast tegurist laulmise juures, tahaksin veel kokkuvõtlikult peatuda sisse- ja väljahingamise, niisama ka sellega kaasaskäivate küsimuste juures.

Sissehingamine toimub, nagu juba tähendasin, vahenaha abil läbi avatud ninasõõrmete. Sissehingamisel täitub keha, küljed ja vahenahk õhuga, mis neid ühtlasi surub väljapoole. Ka rinna alumine osa kergib, kuna rinna ülemine pool, samuti ka õlad ei tohi kerkida. Sissehingamisel ei pea õlgu iialgi tõstma, et mitte muuta kõrisõlme asendit, milline laulmisel ja ka rääkimisel püsib madalal.

Väljahingamisel, s. t. laudes, kergib aga — vastandlikult sissehingamise seisundile — ülemine rinnaosa, kuna hingedõhk kogu aja peab hoitama vahenahal; see saavutatakse siis, kui kõhuseina ja külgi hoitakse laienenud, avardunud seisundis. Sellest sõltub hääle edenemine tugevuse, kõlatäiuse ja ilu suunas; samuti omandab hääel see läbi ka suure suutvuse ja kestvusvõime. Kui osatakse häält toetada vahenahale, jääb ka kurk avatuks, ning saavutatakse vahenaha tugi (appoggio), mis soodustab kõrisõlme vajalikku madalalaset.

Kui hingamist juhitakse õieti ja heli avatud kurgu juures elastselt toetub sügavhingamisele, kui üleliigset õhku suukoopasse kaduda ei lasta, pole saavutatud veel kunstipärast heli, kuna see vajab lisaks kunstilist vormi, kuju. See „vorm“ tekib kurgus ja peab jääma samaks kõigile helidele. Kurku peab hoitama lahti, ja seda kindla pingsusega, kuna kurguvormi muutuvusega, s. t. kurku kord nii, kord teisiti säädes, ei saavutata kunagi ilusat laulu. Samuti ilma pingsuseta kurgus pole võimalik ka õige „crescendo“ kõrgetel helidel.

Nii siis: kõla sõltub kurguhoiust, kuna see mõjutab häält enne, kui keel, suukoo- bas ja huuled talle annavad oma värvingu.

Ninakoopal ühes suulaega on karakterlikuks omaduseks helide tumendamine; nii tarvitseb itaallasel avada vaid kurk, ning

eeskujulik häälealguks ongi saavutatud, kuna teistel rahvustel tuleb alles harjutamisel vallutada ninakoobas — akustilise funktsioonina. Laulmine, harjutamine kinnise suuga „m“ häälikul edendab ninaresonantsi, samuti ka hääle liikuvust, paindlikkust. Kõla erinevus kunstipärase ja õppimatu laulja kurguhoiu juures on väga suur.

Lahtistest ja kinnistest vokaalidest.

Lahtine heli tekib siis, kui suu on täiesti avatud. Kui hambad pole nähtaval, ei ole ka suu enamil juhtudel mitte küllaldaselt avali. Lahtine heli on lame, kui ta tungib liiga üles, s. t. kõrgel asetsevate õhuteede poole, või alla, s. t. kurgu alumise osa poole. Helid, mis moodustuvad siis, kui kurk avatakse õieti, ei ole enam lamedad, vaid nad kõlavad puhtalt, selgelt ja heledalt. Sellega ei ole aga veel saavutatud heli ümarust. Need helelahtised toonid muutuvad seda ümaramaks, mida paremini nad kajavad välja ühtlaselt avatud kurguvormist, jäädes sellegipärast ikka lahtisteks helideks. Vormi läbi kujundatakse toonid ja muudetakse ümaramaks ninakoopa ülemise osa ning pehme kurgulae ühe osa abil, mis moodustabki helidele katte.

Ninakoopal, iseäranis ühenduses pehme kurgulaega, on omaduseks helide tumendamine, tehes neid ühtlasi ka jõulisemaks. Kui see nii nimet. kõlajõud puudub, ei ole kate (s. t. ninakoobas ühenduses pehme kurgulaega) mitte õieti moodustunud.

Kuna kõrged helid, lähtudes esteetilisest seisukohast, tingimata peavad kõlama kaetult, siis ei taha ma sellega mitte öelda, et ülejäänud helid mingit katet ei vaja. Peab oskama igale helile, mida lauldakse, anda temale vajalikku katteresonantsi. Igatahes lubab meie maitse juba avarviulu pärast keskmistele ja madalatele helidele suuremat vabadust katte suhtes, ning seepärast nimetataksegi neid helisid lahtisteks, kuna nad vajavad väga vähe katet. Kõlavärv lahtiste helide juures on hele, ning sedaliiki helid vajavad absoluutset kurgu lahtihoidu. Alates meestel esimese oktaavi *do*-st,

peab helisid ülespoole liikudes ikka kuuldavalt katma. Katte moodustab, nagu juba tähendasin, ninakoobas ühes pehme kurgulaega, mis on ühtlasi ka ninakoopa põhjaks.

Et õppida helide katmist ruttu ja kergelt, peab esiteks heledaid ja lahtiseid toone täiesti avatud suuga lauldes neid kaua pidama välja. Siis, ilma et kurgu sisemist seisundit kuidagi muudetak, tuleb huuled natuke hoida ettepoole, nii et hele „a“ omandaks rohkem lahtise „o“ värvingu. Seejuures peavad lõualuud asetsema üks teisest võimalikult kaugel.

lab veelgi rohkem sarnanevalt „o“-le ja „u“-le. Hää laulja võib neid kõlavarjundeid kasutades laulda kord lahtiselt, kord kinniselt — vastavalt tekstile. Oleme rääkinud lahtistest ja kinnistest helidest, seega teame, et hele vokaal tumeneb katte abil, ja et kõrgete helide juures iseäranis kinnisel laulmisel tuleb laulda „a“ sarnanevalt „o“-le, ja lõpuks „u“-le kõlavärvile. Nii siis: mitte täpne „o“ ja „u“, vaid „o“-le ja „u“-le sarnanev! — Täpse „o“ laulmist võimaldab muidugi keele-, suu- ja huulte seisundi vastav muutmine, kusjuures peab jääma täiesti samaks kurguvorm ja kate.

Foto Parikas

Stseen oop. „Deemon“; Sinodali laager

Kinnise laulmise juures ei ole suu mitte nii avatud, kui hahtisel laulmisel. Harilikult kinnisel laulmisel on mõlemad hammasteread üksteisest eemal umbes niipalju, et pliiats veel vabalt mahub nende vahele, kuna äärmisel juhul hambad asetsevad pea-aegu koos. Huuled, millel kinnise laulmise juures on etendada tähtis osa, võivad hoiduda ennem ettepoole, kui asuda õhukeselt vastu hambaid surutult. Et õppida kinnist laulmist kergemini, tuleb esialgul harjutada poolkinnist laulmist. Kinnise heli värv on veelgi tumedam, nii et „a“ kõ-

Laulja peab valitsema täieliselt mõlemate vokaaliliikide laulmise üle, seejuures osavalt tuues vaheldust, et kujundada võimalikult palju värve. Üksainus kõlavärv, niihästi rõõmsa kui ka kurva meeleolu väljendusvahendina, oleks vale, samuti ka pikemat aega kestval laulmisel väsitav.

Hääle kõrguse arendamisest.

Lähtudes kunstilis-esteetilisest seisukohast, peab kõrgeid helisid alati laulma kaetult. Hää katte kõrgetele helidele annab ninakoopalt saadud metalline kõlajõud ise-

ärانىs siis, kui ülemised õhuteed hoitakse täiesti lahti hääle vabaks väljapääsuks. Tihti aga vahetatakse ära hääle kõlajõud värvivarjundiga „hele“, mis tekitab arusamatusi. Kõrgete hleide laulmisel peab kõige päält pandama tähele, et ülal asetsevad õhuteed, iseärانىs ninakoobas ühes pehme suulaega, oleksid täiesti avatud. Niikaua, kui seda ei osata, ei teata ka, millest sõltub hääle vaba väljapääs. Harjutamistunde läbi ei avane häälele mitte üksnes kurk, vaid ka ülemised õhuteed. Poolkõrgete ja kõrgete helide moodustamiseks, s. t. kunstipäraseks kujundamiseks, on nõutav päälle ninakoopa lahtihoiu veel, et valitsetakse kurgulae liigutamisevõime üle.

Oleks vähe kasu, kui püütakse laulda kunstipäraselt kõrgeid helisid enne, kui

mitte õieti ei osata katta keskmisi ja poolkõrgeid kuni *fa*-ni mitte õieti. Juhul, kui suudetakse katta helisid ülalnimetatud ulatuses, õnnestuvad ka järgnevad, lauldes neid avatud kurguga, lastes seejuures häält toetuda sügavhingamisele. Alguses ilmneb enam või vähem tugev pressimine iga kõrge heli laulmisel, kusjuures tuntakse, nagu sulguks kurk. Ajajooksul jõutakse aga veendele, et see nähe sõltub hingamise vale juhtimisest, mis kõri-sõlme viskab välja tema algsest seisundist. Peab alati niipalju, kui see võimalik, püüta hoida hingamistagavara vahenahal. Edasi: kui on vaja laulda kõrget tooni, siis sõltub kõla kvaliteet ja produtseerimise kergus suurel määral sellest, kuidas on õnnestunud eelmised helid. *Lõpp.*

MUUSIKALISEST KUULMISEST JA KUULAMISEST

VOLD. LEEMETS

(Järg).

Absoluutsele kuulmisele säetakse vastu mitteabsoluutset või relatiivset kuulmist, mis esimesest erineb ainult sellega, et ta ei suuda tabada tooni n. õ. füüsilist kõrgust. Toonide vastastikusel suhtumises (intervallides) relatiivne kuulmine on aga — vähemalt peaks olema — sama täiuslik kui absoluutnegi kuulmine. Relatiivne kuulmine osutub märksa enam levinenuks ja tema väljakujundamiseks mängib võrratut osa harjutamine.

Ei ole huvitusest märkida, et relatiivne kuulmine teatud piirini võib areneda välja absoluutse kuulmiseni. Kõrv nimelt harjub igale toonile omase erivärvinguga ning selle põhjal sageli eksimatult määrab tooni kõrgust. Sellise relatiiv-absoluutse kuulmise olemasolu enda juures võivad jälgida vist kõik instrumentalistid, kes põhjalikult on kodunenud oma mänguriistaga. Nii võib viulimängija teist viulidajat kuulates määrata ära: kui kõrged on võetavad noodid, missugusel keelel ja positsioonil mängitakse, missuguse sõrmega võetakse.

Peab arvama, et absoluutne kuulmine e os on omane igale inimesele, ka niisugusele, kel muusikaline kuulmine kui niisugune üldsegi puudub. Selle olemuse põhjustusena võiks tuua nähet (tõsi, vägagi igapäiset, kuid ometi huvitavat ja, kahjuks, teaduslikult vähe uuritud), mida rahvalikus keeles tähendatakse sõnadega: *kõrv lööb pilli*. Millest on see kõrvade

„pillilöömine“ tingitud, teadus — vähemasti muusikateadus — lähemalt ei selgita. Nii palju on kindel, et see pillilöömine ei sõltu välisilmast tulevatest õhuvõngetest, ja et siin on tegu kuulmeorgani refleksiga, kusjuures „kannel“ meie sisekõrvas mingipärast lööb helisema „iseendast“.

Saksa üks moodsaid muusikateadlasi on neid „pilliajamisi“ enda juures järjekindlalt jälginud ja sakslasele omase täpsusega registreerinud, märkides ära muuseas ka toonide kõrguse. Kolme aasta kestel kogutud andmed näitavad, et registreeritud toonid enamikus kuuluvad *Do-mažoori* või jälle tonaalsustele, mida harrastas Mozart (kes teadupärast omas täiuslikku absoluutset kuulmist) enda varajasemates töedes. Registreerija ise ei oma absoluutset kuulmist ja ta — enda tõestuse järgi — ei tundvat mingit erilist poolehoidu *Do-mažoorile*. Siit teeb ta edasi järelduse, et loomulikult kõigist tonaalsustest ja füsioloogiliselt koduseim on *Do-mažoor*.

Nagu alul tähendatud, muusikalise kuulmise all eelkõike mõistetakse võimet tabada helide kõrgust. Kuid muusikaline kuulmine ei piirdu ainult sellega; tema valdkonda kuuluvad veel muudki helikunsti elemendid — dünaamika, rütm, tämbr. Selline muusikalise kuulmise avaram tõlgitsemine igatahes on täiesti õigus-

tatud, sest kahtlemata peab lugema halvaks ja ühekülgeks muusikameest, kes küll on täiuslikult arenenud välja intervallide mõistmises, kuid kes jääb kurdiks rütmi, dünaamika ja tämbri nähetele. Muusikalisele kõrvale — selle mõiste avaramas tõlgitsemises — on ühteviisi vastuvõtmatud nii intonatsioonilised eksimused, kui patustamised rütmi ja dünaamika suhtes. *Piano* asemel *forte*, *andante* asemel *allegro*, *dolce* asemel *con fuoco*, kindla rütmi asemel loigev rütm — kõik need on samasugused valenoodid, mis ebaõnnest toongi. Olgugi, et tooni kõrguse probleem on tähtsam ja raskem muudest, täiesti hüljata ei tohi ometi ka teisigi. Kõrv ei kuule üksinda mida mängitakse, s. o. milliseid toone ja akorde, vaid ka kuidas o. o. mängitakse, s. o. kui kõvasti ja kui ruttu.

Viimaste elementide seisukohalt absoluutne kuulmine üldse pole mõeldav. Ükski ei saa absoluutse kindlusega ära määrata fortet või rütmide kiirust. Siin võidakse suhtuda vaid relatiivselt, ning ainult vastavad aparaadid suudavad säada üles kindlaid norme (näit. rütmi suhtes metronomi).

Seega relatiivne kuulmine moodustab kandvama osa mõistest „muusikaline kuulmine“, või teiste sõnadega: muusikalise kuulmise all eeskätt tuleb mõista relatiivset kuulmist, muusikaline kuulmine on relatiivne nähe.

Selle relatiivse nähte resp. muusikalise kuulmise täiuslikkusest või puudulikkusest olenebki helikunstniku saatus ja töötulemused nii looval kui reproduutseerival alal. Muusikaks võib tõeliselt olla ikkagi „kuulmisega“ isik. Kuulmine moodustab talendi põhja, millele lisanduvad looval alal fantaasia ja reproduutseerival alal kandvalt füüsilised võimed. Kuulmisega kõige lähemas seoses seisab kuulamine. Esimese tähtsust mitte alahinnates peab rõhutama just viimase, s. o. kuulamise tähtsust ning eriti seetõttu, et tavaliselt kuulamisele ei kingita vajalist tähelepanu. Kui ühest küljest ei saa kuulda muusikat — nimelt kuulmise puudumisel (see on endastmõistetav), siis muusikaliseks nautinguks on tarviline omakord oskus kuulata. Kuulmine on füüsiline nähe ja oma iseloomulult passiivne, kuulamine aga on tahtejõuline avaldus, seega aktiivne tegur.

Hajameelne, tõlpinud rändur ei näe loodust ega ümbrust, kuna see teda ei huvita ja ta ei vaatagi. Raamatuse süvenenud lugeja ei kuule kella löömist, kuna ta mõtted asuvad mujal ja ta ei kuula. Paistab, nagu poleks kell üldsegi lõõnud ja nagu poleks tekkinudki õhuvõnkeid.

Samuti on muusikaga. Kuulates hajameelselt võidakse saada paljalt helivanni, mitte aga kunstilist naudingut. See viimane aga nõuab kontsentreerumist, süvenemist, erksat tähelepanu, lisaks oskustki. Kuulamise juures suurel määral vajaline „oskuse“ nõue nähtub tõsi-asjast, et muusikat suudab paremini mõista, paremini „kuulda“ kompetentne kuulaja, kes teab, mida nimelt kuulata. Selle juures võib panna tähele kaheksugust kuulaja tüüpi: üks, kelle huvi kandub pisisjadele ja keda mõni mitteoluline pisiviga sageli häirib niivõrd, et ta seda kogu ettekande kestel ei suuda andestada (analüütiline tüüp), ja teine, kes päämise tähelepanu koondab ettekande ning helitöö üldlaadile, stiilile, võttes ettekanne kui tervikut (sünteesiline tüüp). Peab aga tähendama, et mõlemad äärmustüübid ei esine puhtal kujul ning et kuulaja — olgu ta kompetentne või vähik — ikkagi esindab segu mõlematest äärmustest.

Kuulamisega käisikäs käib terve rida kõrvalnähte, mis kuulamist ühel või teisel viisil mõjutavad, sageli häirivadki. Väga tavaliseks tuleb lugeda nähet, et muusikat mitte üksinda ei kuulata, vaid ka vaadatakse. Sellist „optilist“ muusikasse suhtumist ei tarvitse põhimõtteliselt eitada, kuna ei või nõuda, et kuulaja kogu ettekande kestel hoiaks silmad suletuna. Ning miks ka mitte „optiliselt“ nautida näit. vibude ühtlast graatsiat sümfoonia-orkestris või laulukoori distsiplineeritud esinemist juhi järgi. Kuid need „silmarõõmud“ kunagi ei tohiks tõusta esiplaanile, tõrjudes taha puhtmuusikalisi huviseid. Veelgi halvem on lugu, kui ettekandja ise viljelab silmarõõmu, menu ja ovatsioonide võitmiseks teadlikult teeb „teatrit“.

Erapoolettu kuulamist mõjutavad kahjulikult igasugused eelarvamised, nii isiklik kui üldist ilmet kandvad: kuulaja muusikaline orientatsioon ja kuuluvus sellele või teise muusikavoolu, reklaami mõju kuulajasse, arvustuse ja autoriteetide arvamiste mõju ja tosin teisi — kanni kuulaja meelcoluni, mille ta kontserti tulles võttis kaasa.

Kuid küsimine: milline oleks too õige ja ideaalne kuulaja ja mida nimelt ta kuuleb?

Loomingu kaudu väljendub loovisik. Viimase iseloom ja seda iseloomu mõjutavad eluloolised tingimused nii või teisiti kajastuvad loomise protsessis. Beethoven'i süngoobid saavad hoopis teisiti „kuuldavateks“, kui ollakse teadlik selle isemelse ja uhke, täis vastuoksusi inimese elulooga ja saatusega. Samuti võib kuulata-aimata

Schubert'i varajast surma igas ta laulus, ka nendes, millele melodია ei ole melankoolne. Sellele melankooliale vihjab kuidagi juba harmonisatsioon. Bach'i usklik meel kajastub tema prelüüdid ja fungades; kuulates neid tunned end olevat templis.

Seega muusika hoolimata enda abstraktselt iseloomust, mida nii sageli on kriipsu-

tatud alla, ometi osutub võimeliseks „kõnelema“ selget keelt. Seda keelt peab õpima, mõistma. Ning alles siis võidakse õieti kuulata ja veendumusele jõuda, et — iga suurvaim enda toodanguga püüa kõige muu tahtmatult ja ebateadlikult on andnud veel ka oma autobiograafia. *Lõpp.*

HELIKUNSTI SIHTKAPITALI ÜLESANDEIST

Kultuurkapitali kasutamise vajadused ja teed muusika osas lähevad suuresti lahku ülesannetest kujutatavate kunstide ning kirjanduse alal. Võrdlustest teatrikunstiga ei või olla palju juttu, kuna sääl ühelt poolt näitleja looming on viidud palgalise teenistuse alusele, teiselt poolt aga näitlevale küljele laval seltsivad veel mitmesugused obligatoorsed kõrvalnõuded dekoratsioonide, rekvisiitide, kostüümide jne. näol.

Muusika kujutava kunstiga ühtib selles mõttes, et mõlemas vajatakse kutselist ettevalmistust. Helikunstis erihariduse omandamine kestab umbes 8 aastat ja on suunatud loovale ning interpreteerivale tegevusele. Kirjanduslik looming oskuslikust küljest rajaneb üldharidusel, mis ammutatakse riiklike summade varal, koormamata otsesemalt kultuurkapitali.

Tehniline edu soodustab kirjanduse levikut, muusikas pahedeta levik piirdub vaid trükitehnikaga. Nooditrükk harilikult tekstist on mitu korda kallim, läbimüük aga kümneid ja sadu kordi värskem; paljuid helitüüpe meie oludes ükski ettevõtte üldse ei kirjasta. Kirjandus pääseb publiku juure vahenditult, muusikaline looming tõlgitseja kaudu. Tõlgituse mehaaniline reproduktsioon oma levitusevõime kõrval evib ka palju pahesid, mis kujunevad hädaohtlikeks interpreteerijatele ning interpreteeritava loomingu elulisele väärtusele. Mida fotograafia ja trükipilt kujutavas kunstis, seda on plaadi- ja filmimuusika helikunstis. Viimasena nimetatud ala praegu elab üle tehnika väeõimu kõrguspunkte.

Eeltoodust järgneb, et muusika piirid on võrdlemisi laialdased, tema arendamises ja levitamises tingimused rasked ning seetõttu kohustused suured. Kultuurkapitali jagamine sihtkapitalidesse ikka ilmub poolikut muusika-alade hindamist ja seda eeskätt asjaomaste ringkondade poolt. Ühest küljest puuduvad ülevaatlilikud ning veenvad esitised, teisest küljest koormatakse sihtkapitali kohustustega, mis sinna kuuluda ei tohigi. Nii tuleb lugeda

protsentuaalselt väheks helikunstile määratud osa, võrreldes mõne teise kunstiga ja tunnistada vildakaks tahtmised ning teod nende summade abil ehitada koolimaju ühes odavahinnaliste korteritega. Meil on püstitatud isegi mitmesuguseid liigseid hooned, siis ammugi üks vaidlematult tarviline ehitis oleks pidanud kerkima teisel teel. Kui nüüd teha järeldamisi, siis see suur energia näit. konservatooriumi ruumide soetamisel on oma rakenduselt kultuurkapitali kasutamise ideest jooksnud mööda.

Kultuurkapitali väikesed summad tulevad juhtida ülesannetesse, mis helikunstis tegelevad otsekohevalt vaimse eluga. Helikunsti sihtkapital peab toetama loovat ja teaduslikku tööd ning tohib haarata ainult sellega lähedalt seotud paralleelnähteid. Loov ja teaduslik töö õpetab meile isenda tundmist ning näitab ka teistele, kes meie oleme, mida meie tahame ja suudame.

Loova ning teadusliku töö tunge ja sihte ei saa mitte võtta niisuguse pääliskaudsusega, et võiksime lihtsalt ütelda: kui see tegevus pole tasuv, siis otsitagu teine! Meie oleme kultuuriliselt vanemad sedalaadi mõtlemisest. Iga loodud väärtus tähendab enesekulutust ja annab õiguse minimaalsekski tasuks; meie ei saa end lahti mõelda kehast ega selle tarvidustest.

Igasuguste tootmistele arendamise tingimuseks on produktsiooni mahutamise. Ka looval alal pole lugu teisiti. Kuigi esteetiline kultuur tähendab energia ülejääkide rakendamist, siis ei saa seda võtta indiviidi seisukohast, vaid tuleb laiendada ühiskonnale. Indiviid on liikumise algataja, ühiskond algatuse kandja. Nõndaks helikunstis peame otsima teed algatuste juhtimiseks laieneva liikumise poole.

Kuna meil peaaegu täiesti puuduvad erakirjastused, kes muusikalise loomingu levitamisest oleksid huvitatud nimetamisväärsetki, siis selle olukorra parandamises ning pehendamises seisab üks tähtsamaid helikunsti sihtkapitali ülesandeid. Praegu loova ja teadliku töö toetamiseks kasuta-

takse moodust, mis seisab valminud teoste omandamises. Osalt see on õige, osalt aga mitte. Seni kestnud ladusse ostmise mõttest tuleb loobuda kõige tagasihoidlikuma määraneni. Tähtis on, et looming lähaks käiku; sellele omab õiguse meie siseelu ja seda nõuab ka väline kultuuripropaganda.

Kuigi meie helitööde ostmisel ei jõua nende eest keskmiselt maksta kuigi suurt hinda, ometi see paneb kinni rohkem summe ja piirab tegutsemise võimalusi. Parem on juba ühekordse honorari juures leida enam teid kirjastamiseks, kuna siis ka loomingu väärtus astub lähemale tegelelikule kasutamisele. Ostmisi ladusse võib teha ainult suuremate kõrgeväärtuslike teoste puhul, päälegi kui seda tungivalt nõuab autori ainealine seisukord. Praegu, kus kirjastamise ülesandeid tuleks aren-

Edasi pole aga sugugi ainuõige loovat ja teaduslikku tööd soodustada valminud teoste omandamise kaudu. Tuleks otsekohesemal kujul kasutada tööstipendiumide andmist neile, kes ainelistel põhjustel ei saa teostada kasulikke üritusi. Samas võib veel märkida, et mitmed üritused peaksid minema välja helikunsti sihtkapitali valitsusest. Ei saa ju ometi nõuda, et isikud enda kulul hakkaksid korraldama näit. eesti muusikat käsitava kultuurajaloolise teose või mõne muu sellelaadilise raamatu koostamist. Meie muusika ja muusikategelaste kohta peaaegu täiesti puuduvad andmed vastavates välismaail ilmuvates teostes ning üsna lihtsal põhjusel, et neid pole kuskilt võtta. Siin peab samme astuma sihtkapitali valitsus nii algatava tegevusega kui ainelise teotusega. Näi-

Foto Parikas

Stseen oop. „Deemon“; lõpuvaatus

dada eriti hoogsasti, soetatakse pärisomanduseks koguni niisuguseid töid, mis teiste hulgas moodustavad ainult arhiivmaterjali ja kunagi ei tohiks minna trükki. Huvitava kombel kahtlasi oste on langenud osaks teenistusega aineliselt tugevasti kindlustatud isikutele ning kultuurkapitali pensionäridele. Praktika on näidanud, et kõige rohkem müügi võimalusi kasutavad (ja ka soodustavad) asjadel lähemal seisvad isikud. Eemalseisjate looming peaks tulema arvesse suuremal määral; noorem generatsioon vääriski enam tähelepanu.

teks käsiraamatuliste andmete hankimine üksikule isikule võib tekitada osalt ülesamatuid raskusi; võib aga ka juhtuda (ongi juhtunud), et mitu isikut ühel ajal koostavad üht ja sama teost paralleelselt.

Ei tohi loova ja teadusliku töö mõistet tumestada stipendiumide andmisega, millel pole ette näha mingisuguseid sihtülesandeid. Iga stipendiaadi kohta peab olema kindlasti teada, mida ta suudab ja mida ta ka teeb. Palju kasulikumalt oleks võinud jagada summe, milliseid omaajal on saanud tagajärgi näitamata rida suuremate palka-

de juures seisvaid isikuid. Niisuguse tegutsemise puhul paratamatult kaovad silmist üldisemad huvid, mille taotlemises seisabki kultuurkapitali rakendamise siht ja tema eksistentsi põhjendus. Lähemat selgitamist vajab ka veel pensionäärade küsimus, kuna praegu nende hulgas seisab teenisusega inimesi ning sellel alal luuakse muidu imelikke pretsedente.

Üldiselt võttes mitmesugused kokkuvõidud ja ümberkorraldused annaksid summe, millega võime astuda veelgi lähemale helitööde kirjastamise ideele. Lõpuks ju mõnesugused teosed, nagu koorilaulud, soololaulud ja väiksemad instrumentaaltööd annavad ka investeeritud kapitali tagasi ning osalt tasuvadki end. Et tarvidus kirjastamise järgi on tungiv, seda näitab autorite tegelik algatus sellel alal. Nii kirjastamise kui ostude puhul helikunsti sihtkapital peaks asuma seisukohale, mis erilise tähelepanuga hindab rahvusliku muusika arendamist. Igatahes selles tähelepanus on ergutavat võimu meie omakultuuri ülesannete ning sihtide taotlemiseks. Selles mõttes tuleb lugeda väga kahjulikuks olukorrad, kus võidi omandada teoseid, mis on ilmselt võõrapäraseid ja sääljuureski küsitava seemise väärtusega.

Rasketes kirjastamises tingimustes võiks veel kasutada üht võtet, mis ehk aitaks kuidagi elustada liikumist meie loomingu tundmaõppimise alal. Kas ei saaks anda käsikirju valminud teostest helikunsti sihtkapitali korraldusse, kust neid ettekanneks ja tutvunemiseks võiks võtta kasutada vastava tasu eest. Niisugune kord muidugi pole ideaalne, aga ikkagi märgitava elulise

väärtusega. Praegu tihti kavade koostajad kaebavad, et meil pole kuigi palju võtta oma. Ometi leidub rohkesti, mis ei pääse ringkäiku. Ja loomulikult, kui hakatakse tundma suuremat tarvidust oma asja järgi, muutuvad kergemaks ka tingimused teoste pakkumiseks triiki kaudu.

Helikunsti sihtkapitali valitsuses paari aasta eest loodi kirjastusfondi kodukord, mis on mitmeti eluvõoras ja tuleb võtta lähemale selgitamisele. Fondis on vähe summe kirjastamiseks seni tehtud ostude vastu. Mis ostude juureski paistab imelikuna, on otsuste lõplik fikseerimine enne üldist jagamist sihtkapitalide vahel.

Viimasel ajal kultuurkapitali summad näitavad tunduvalt kahanemise tendentsi, ning vahepääl on mitmedki soodsamad momendid mööda libisenud, aga seda juhtub sagedasti ka tahtmatult. Oste, mis pidid koguni jääma ära, on tehtud siiski ainult mõnepäevase etteteatamisega. Ei või öelda, et nii saaks astuda just eespujulikke samme. Tuleks ainult soovida, et helikunsti sihtkapitali kasutamises kaoksid varemini juhtunud eksimised põhimõtete vastu loomingu hindamises, omandamiseviisid ja ka mujal muusikalist kultuurielu korraldavas tegutsemises.

Peab tähendama, et viimastel aegadel nii mõnigi asi hakkab muutuma normaalsemaks. Inimesed, kes häämeeli tahavad elada kaasa igale vaimsele liikumisele ja näha kõige esimeste ülesannete täitmist, soovivad südamest kiirendatud käiku meie muusikalise kultuurpoliitika reguleerimises.

Ed. Visnapuu.

ÄÄREMÄRKUSI ALGUPÄRASEST NÄITEKIRJANDUSEST

ED. REINING

(Järg).

Näidendist võib kõnelda ja kirjutada, tema lavastamise kallal töötada koos teatriga, kuid mitte seletada näidendis endas (autori remarkides ega tegelaste tekstis), kuidas seda tööd on vaja lavastada ja mängida. Klassikute, eriti Shakespeare'i töis, mis näidendit analüüsid enne kõike paistab silma lavastajale ja näitlejale, valitseb näidendi ja kujude lahendusvormide võimaluste mitmekesisus. (Tuletagem vaid meeles, kui mitmest vaatevinklist nähtuna ei ole mängitud Hamletit!) See

sisaldabki töö veetlevuse ja huvitavuse teatri seisukohalt. Teos, millele lavaline lahendus on autorilt needitud külge nagu vanasti käru sunnitöölisele, võib olla kirjanduslikult häa näidend, kuid ta annab halva näitemängu.

Dramaturgia kasv on võimatu sügava ja hoolsa teatritöö tundmaõppimiseta, nende nõuete selgitamiseta, millele allub lavaline sõna. On näidendeid, kus tegelased ütlevad sõnades välja kõik, mis nad mõtlevad ja tunnevad, ja seda

mitte selle tõttu, et nad palju ja hästi kõnelevad, vaid sellepärast, et nad vähe mõtlevad. Teatril selliste näidenditega ja näitlejal sellise osaga pole mingit pääle hakkamist, sest teatri ja näitleja töö-kunst ei seisa selles, et väljendada juba väljendatud sõna, olla deklamaatoriks näitekirjanikule, vaid selles, et väljendada oma mänguga laval seda, mis on jäänud ütle mata teose sõnalis es materjalis. Teatri ja näitleja ülesanne on avastada sõnad, lugeda mõtteid ja tundeid riidade vahelt, sõnade tagant, selleks, et neid siis eriliste väljenduslike vahendite — liigutuste ja intonatsioonide — abil anda lavalt vaatlejale. Selline autor, kes tunneb, et ta võiks kirjutada lehekülgi oma tegelase mõttest ja hingeelust teataval momendil laval, aga oma näidendis oskab selleks leida ainult ühe fraasi, isegi pooliku — selline autor tunneb lava säädusi. Kõik väljaütlematu niisugusel puhul just kui kinnitub sisemiselt sellesse fraasi, ja lause elab, hingab, saab toitu neist väljendamatuist tundeist ja mõttest, mis pärast avalduvad näitleja mängus, miimikas, intonatsioonis, žestis. See ei tähenda muidugi, et näidendis peaks valitsem a kõnekehvus. Vaja on mõtete rikkust. Kui mõtteid on nii palju, et nad ei mahu sõnadesse, et nad voolavad üle teksti ääre, — siis tekst vastab lavasõna nõudele.

Raamat — see on intiimne, tubane kahekõne autori ja lugeja vahel. Näidend — näitemäng — haarab aga hulki, tema esitamiseks on tegevuses terve keerukas aparaat. Mitmedkümned inimesed askeldavad ta kallal ja paiskavad ta siis massi hulka. Teater juba põhiselt peab olema võimalikult rahvalik. Teatri algtungiks on haarata tugevaid tundeid, pisaraid ja naeru. Näitemäng olgu selline, et vaatlejal saalis tekiks tahe lüüa kaasa, laulda, kaelda, armastada, maksta kätte, lõhkuda ja ehitada. Teatrikunst on karm, mehine, võidukas kunst. Vähem kõnelusi laval! Rohkem tegevust ja liikumist! Las' proosa tegeleb mikropühholoogiaga.

Üheks nõrkuseks noortel näitekirjanikel on tahe korruga palju ütelda, kõike

haarata ja mitut probleemi korruga lahendada. Tulemuseks on tegelaste rohkus ja massilised stseenid, kuhu tuleks rakendada kogu teatri tegelaskond ning palgata veel abijõude väljastki. Ja seda vaid selleks, et autor saaks avastada publikule mõne üksiku osalise iseloomu ja tegelaste rohkusega haarata vaatlejat. Seetõttu üksikud osad ei ole arendatud lõpuni, on katkendlikud, ei ela tõsist elu, ja lõpuks ei lahendata ka midagi.

On puuduseks võtta näidendisse selliseid tegelasi, kelle ülesandeks jääb vaid tuua lavale ja viia lavalt päättegelasi. On tihti nii, et autor ei tea, kuidas koristada lavalt jutuhoosse sattunud tegelast; siis saadetakse lavale mõni tüüp, kes teatab: „Tulin Teile järele, Teid oodatakse sääl“.

Siis veel tahe üllatada uudusega, rabada publikut seninägematuga. Võib ju tuua lavale tsirkuse, kuid kui me ei tunne, et see oleks orgaaniliselt kasvanud välja näidendi arengust, kui me ei tunne laval ja saalis tsirkuse õhkkonda, üleskõetud meeolu, — siis ei haara see meid ja me mõtleme ainult autorist, et see teeb tsirkust.

Paljud kirjutavad „tagavara“. „Ma vajan vähemasti 120 lehekülge näidendi kirjutamiseks, teater tõmmaku ise 30—40 lehekülge maha!“ On otstarbekohasem, kui autor kirjutab oma töö 70-leheküljelise, ja siis ka võitleb emalõvina iga oma lause eest.

Ei ole õigus, kui üteldakse, et isegi Shakespeare'il kõik tegelased kõnelevad ühel keelel. See nagu peaks vabandama, kui teoses maamees kõneleb nagu keeleteaduse üliõpilane, moodsalt ja raamatuliselt. Need, kes seda ütlevad, on seganud Shakespeare'i tõlkijaga, ja nimelt halva tõlkijaga. Laval ei või rääkida keeles, mille mõistmiseks on vajaline kasutada vabu mitte-midagi-tegemise tunde või aastaid ettevalmistuseks esteetilises seminaris. Lavakunsti keel peab olema selge, lihtne ja mõistetav kõigile.

Väga paljud autorid usuvad, et küll andekad näitejuh id ja näitlejad aitavad, kui neil endil midagi jääb puudu. Kahjuks on teatri võimed siin siiski kaunis

piiratud. Kasulikum on loota endale, arendades tihedamat koostööd teatriga, tutvuda näitleja, näitejuhi ja dekoraatori ülesannetega, et süveneda teatritöö iseärasustesse. Tuleb pöörduda erilist tähelepanu faktidele, miks stseen, mis nii suurepärase oli lugemisel, tuleb halvasti välja teatris andeka lavastaja ja hääde näitlejate kätes, kuna teine stseen, millest kirjanik ise ei olnud suure arvamises, teatri laval oli efektne ja mõjuv. Selliste „arusaamatuste“ tundmaõppimine annab väga viljakaid tulemusi.

Veel ühest pisiasjast — oskusest lõpetada näidendi. Selles jätvad meie parimadki autorid tihti soovida. Andekaime dramaatik kirjutab suurepärase näidendi, aga lõpp jookseb kuidagi tühja — pettumuseks vaatlejale. Oskus lõpetada näidendi (samuti kui oskus alustada) on algnoõudeid dramaturgias, ja noortel autoritel tuleb õppida selgeks see kunst. Praegu on vaatlejal (kasutades sama skeemi, mille järgi autor on ehitanud üles oma näidendi) tihti ammu enne lõppu selge, millega asi lõpeb, ja lõpupoole vaatlemine muutub talle igavaks.

□

Kui meie nüüd nii palju soove võime esitada teatri seisukohalt näitekirjandusele ja puudusi leiame algupärase näite-

kirjanduse juures, siis ei tohi me ometi tähendada, et peaksime kaasaegse näitekirjanduse materdama hoopis maha ja hakkama jälle mängima välismaa autoreid ja klassikuid. Iga maa teatrikunsti tõus on tihedasti seotud kohaliku kaasaegse näitekirjanduse tõusuga, ja meie ei pea mitte unustama põhjalikkuse sidet nende vahel. Kui meie näitekirjandus kannatab kasvua puuduste all (selles on autorid enamikus ise väga hästi teadlikud), ega siis meie teatridki (lavastajad ja näitlejad) pole neist vabad. Ainult töötulemused laval näitavad, kelle andekuse ja leidlikkuse arvele peame kirjutama näidendi edu: on see autor, lavastaja või näitleja. Kui mõnikord leidlik lavastus ja näitlejate hää mäng on põhjustanud mõne näidendi menukuse (vaatamata ta puudustele), siis eks ole me võinud olla mõnikord ka vastupidiste nähtuste tunnustajad. Ja eks ole see siiski pääsajalikult kaasaegse algupärase näitekirjanduse teene, et publik tunneb jälle elavat huvi teatri vastu, nii et oleme juba unustanud mõne aasta eest nii elavalt päevakorras seisnud teatrikriisi. Päeva ülesandeks olgu näitekirjanikul ja teatril selgitada, mida nõuab tänapäeva publik teatrit, olla ise teadlik sellest, mis ja kuidas vaja pakkuda vaatlejale, ja ühtlasi otsida sobivamaid mooduseid omavahe- liseks tihedaks koostööks. *Lõpp.*

UNIVERSAALNE HELISÜSTEEM

Dipl. ins. K. ANTON

Meie elame ajajärgul, mil kiirus on tähtsaim tegur igal alal. Teadus, tehnika, riiklik ning seltskondlik elu ja kord samuvad edasi tulises tempos. Ainult kunst, koormatud liiga paljude, üleelatud mõistete- ga, jääb taha. Me ei räägi siin kunsti sisust, sest see muutub täiesti iseenesest orgaaniliseks juba ajavaimuga. Me mõtleme kunsti „materjali“, vormi ja tihedalt sellega seotud tehnikat. Selles juurdub kunsti konservativism; traditsioon ja autoriteet ühelt poolt, ning tehnika materjaalne siduvus teisalt, moodustavad kolossaalse koormatuse ja mõjutavad kunstilise loomingu inertust. Seepärast ei näe meie kunstis mitte järjekindlat evolutsiooni, vaid hüppeid ühelt geeniuselt teisele,

kes ikka jälle purustavad vanu vorme ja leitavad uusi, milliseid miski ei seo endistega. Nietzsche Zarathustra ütleb: „Mägestikus on lüheim tee mäetipust tipuni... kuid selleks peavad olema pikad jalad.“ Tänapäeva inimene omab neid, kunst aga mitte. See tõsiasi ähvardab kujuneda välja kunsti tragöödiaks, sest kunst tähendab inimese elus võimsat sotsiaalset, organiseerivat jõudu. Meie kultuur pole veel jõudnud areneda selleni, et ainult paljas mõistus osutuks motoorseks jõuks. Tundmuste keel — kunst — on möödapääsmatult tarviline seltskondlikule olemasolule. Näih nii, et meilt röövitakse selline sotsiaalne, orgaaniline jõud, sest tegelikult esindab n-nim. „moodne muusika“ oma

dissonantsikultusega tihti asotsiaalset, juhuslike komplekside ringe, mis on sama tsiviliseerimatud kui kultuuritud.

Nüüdisaja muusika, mis vahepeäl samumus „loomulikku, ajaloolist evolutsioonirada“, on sattunud ummikusse, millest looval intuitsioonil (olgu see nii „geniaalne“ kui tahes) pole pääsuteed. Helisüsteem, mille kitsastes piirides muusika kahe aastasaja vältel „arenes“, on tänapäeval ammutanud lõplikult kõik loogilised võimalused.

Helisüsteem, mis seni kasutas pääasjalikult ainult mažoorsete ja minoorsete

tati Moskvas eriline „muusikalise uurimise instituut“.

Kaheteistkümne oktaviraamis sisalduva kromaatilise skaala pooltooni asemele paigutab moodne muusikaline akustika järjekindla kõlarea, mis jagab tervetoonilise intervalli mitte kahte, vaid kaheksasse üksteisest erinevasse ossa. Tervete arvude rea asemel moodustame meie sel viisil järjekindla differentsiaalrea, mille abil võime ühendada ükskõik kui palju toone konsoneerivas harmoonias; võime opereerida kümne kuni kaheteistkümnehäälsete akordidega, ilma et rikkuda

Muusikamuseumi Ühingu IX ringreisu tegelasi

kolmkõlade aluseid, on osutunud absoluutselt kõlbmatuks rahuldama moodsa muusikalise kuulmise arenenud vajadusi keeruliste kõlakomplekside järgi, samuti nagu andma edasi omapäraseid meloodilisi intonatsioone, mis moodustavad rahvamuusikas (eriti idamaises) kõlalisel olulise osa. Seepärast pole mitte juhuslik, et just nüüdisaja Venemaal tekkis vajadus kalduda välja harilikust helisüsteemist. Esimestel katsetel kirjutada täpselt üles rahvaste viise, ilmnes, et paljuid helisid, milliseid tekitati selgelt nii laulus kui ka mitmesugustel mänguriistadel, polnud olemas meie helisüsteemis. Nende rahvaste väga differentseerunud kõrv nõudis oleva kolmkõla peenendamist. Selle ala käsitlemiseks asu-

harmoonilist kontrastide põhisäadust. Need keerulised kõlakompleksid äratavad oma orgaanilise iseloomu tõttu (sest nad baseeruvad ju kuulmise psühholoogilistel alustel) absoluutselt konsonantsi mulje ja seda isegi esmakordsel ülevõttel, olene matuü kuulaja kvalifikatsioonist. Järelikult on see suurepärase materjal muusikale, mis võib tulla vastu kõige laiemate masside kunstilistele vajadustele. Kuna aga me leiame vastavas kõlareas kindlasti ka eranditult kõik rahvalaulu harmooniad, millised võib esmakordselt ajaloos fikseerida ja dešifreerida, siis avaneb meile seega igasse rahvusekihti tee, mis ainult ootab uut noodisüsteemi, et pakkuda ammutamatut muusikakultuuri.

MEIE RAHVALIKU PILLIMUUSIKA ARENGU ALUSEID JA VÕIMALUSI

E. L.

(Järg.)

Naabruses asuvad pillikoorid peaksid püüdma arendada parimaid suhteid. Palju huvi ja ergutust pakuvad külastusesinemised, s. o. naaberorkestrite aegajaline esinemine üksteise kodukohas. Samuti ühised esinemised laulupäevadel, teatava ringkonna ühispidustusil peavad leidma aset suuremal määral kui seni.

Ühiste kasvatamiseks pillikooris tuleb kasutada kõiki võimalusi, alates ühtlase riietusega, rinnamärgiga, kuni ühiste koosviibimisteni, perekonna-õhtuteni.

Pillikoori liikmed niisuguses kooris, mille tegevus on rajatud korrale ja huvitavusele, mitte üksi ei tunne rahuldust, vaid kindlasti püüavad ka paremini mängida.

Mis puutub mänguoskuslikku külge, siis on vist päris loomulik, et iga pillikoor siin püüab saavutada ja teha kõik, et jõuda edasi. Loodetavasti siin oluliselt suudavad aidata kaasa kaks Lauljate Liidu Puhkpillikoori Sektsiooni algatust: esiteks koorijuhide kursuste organiseerimine ja teiseks pillikoolide kirjastamine. Mõlemad alad praegu on korraldamisel ja loodetavasti juba kõige lähemal ajal jõutakse neis tege- like sammudeni.

Kunstiline külg puhkpillikoori juures on alati olnud mõnel määral alahinnatav kutse- lise muusikute ja kunstisõprade poolt. Tuleb tunnistada tõtt: puhkpillikoori olemasolu siht loomulikult on hää muusika pakkumine, kuid oma iseloomu tõttu ikkagi puhkpillikoor ei ole loodud muusikaliste ülipeensuste tabamiseks. Kui väljas, vabas õhus puhkpillikoori hää ette- kanne on täiesti nauditav, siis kinnises ruumis see paneb õhu liiga värisema ja fnuutub sageli kõrvadele rohkem piinaks kui lõbuks. Väljas marssimisel, vabaõhu ettekandel, tantsuks eeskätt jäägu puhk- pillikoor.

Kui meie väidame, et instrumentaalmuu- sika ideaalvormiks jääb sümfooniaorke- ster, miks meie siis ei peaks püüdma ka rah- valikus muusikas selle ideaalvormi poole? Olgu märgitud siin meie rahvaliku pilli- koorimuusika suurim ideaal: iga praeguse puhkpillikoori juure peab tekkima sümfoonia-, süm- foniett- või salongorkester!

See on muidugi väga kauge ja raskesti saavutatav ideaal, ometi tuleks selle poole

püüda kõige jõuga, lohutades seega, et puhkpillide mängijad on meil juba olemas puhkpillikoorigest.

Olulisema raskuse moodustab muidugi keelpillimängijate puudumine. Kui mõne aasta eest, enne raadio ja helifilmi võidu- käigu algust siiski leidis linnades palju noori inimesi, kes õppisid viiuldamist, siis nüüd nende arv on langenud väga tundu- valt, — kinodest ja kohvikutest on kadunud elavmuusika, ei ole enam noortele erguta- vat eeskujuga võimalusi lootuste hellita- miseks teinida edaspidi viiuldamisega leiba. Viiul, pillide kuningas, on tõrjutud kõrvale, neegrimuusika trummid, saksofo- nid ja bandžod võidutsevad. Et see on nõnda võimalik vaid halva, arenematu maitse domineerimise tõttu, seda peab tun- nistama iga muusikaline inimene. Miks aga ei püüta seda maitset parandada, miks ei püüta tõsta jälle oma õigesse väärtusesse viiulit, keelpillimuusikat?

Oleks viimane aeg luua keskasutis, koon- dis, milline hakkaks hoolitsema meie rah- valiku keelpillimuusika eest. Ei viiul, čello, viola ega kontrabass ole sedavõrd kallid riist, et asjaarmastaja ei suudaks neid omale muretseda. Ja veelgi leidub meil kõikjal üle maa häid, vilunud viiuldajaid ja čelliste, kes suudaks õpetada noori.

Ja nimelt noori! Viiulit peab hakkama õppima noorelt, mil sõrmedes on veel kül- lalt paindikkust ja kergust.

Võib olla, tuleks luua Lauljate Liidu juure Keelpillimuusika Sektsioon, võib olla, suudaks neid ülesandeid täita ka praegune Puhkpillimuusika Sektsioon alakomisjoni kaudu, võib olla, peaksid asja võtma oma hoole koolide muusikaõpetajad. Ometi tu- leks siin midagi teha, tuleks alata järje- kindlat ja püsivat tööd veel enne, kui see on kaunis hilja. Alul ei saaks olla juttu veel sümfoonilise koosseisuga orkestreist, — tuleks alata ehk keelpillide koosseisuga, kuid mõne aja pärast vähemalt suuremais linnades, Tartus, Viljandis, Pärnus, Val- gas, Narvas, Rakveres peaksid tekkima asjaarmastajate sümfooniaorkestrid, — eeskätt küll Tallinnas. Siis aga ka suure- mais alevites ja küldes! Tahaks uskuda, et see idee seisab lähedal igale muusikalisele inimesele ning samuti tahaks uskuda, et see ei peaks olema läbiviimatu, teostamatu.

Kõige päält tahaks aga loota, et just meie puhkpillimehed võtavad asja kõige tõsisemalt. Võib olla, juba XI. üldlaulupeo puhul, kindlasti aga XII. peaks olema meil panna mängima arvukas asjaarmastajate sümfooniaorkester.

Meie kordame alati, et eestlased on muusikaline rahvas. Kui see väide on õige, siis peab see rahvas tundma huvi muusikaliste suuremate väärtuste ja harrastuste vastu, mille hulka kindlasti kuulub sümfooniline

ja keelpillide muusika. Miks meie laseme siis selle rahva jääda primitiivsete vormide juure?

Lõpuks veel: kuigi meil alati jäävad puhkpillikoorid ja me peame tegema kõik nende arendamiseks, siiski tuleb sihtida ka sümfooniliste koosseisude poole. Selle energia, huvi ja hoole juures, mida ilmutanud meie pillimehed, võib uskuda, et see ideaal ei jää kauaks pilvede taha.

Lõpp.

MÕNI SÕNA MUUSIKAST OTEPÄÄL

Arvata võib, et kuni õpetaja Jakob Hurdani, kes Otepääl oli esimene eestisoost õpetaja, tunti sääl laulu ja mängu vähe. Muusikariistadena tarvitati ainult torupilli, lutusarve ja roopilli. Suvel täitis maad karjapoiste pasunahääl. Lauდი päämiselt kurvasisulisi laule ja kirikuviise, otsiti nagu lohutust ja abi oma raskemal elutunnil. Räägitakse, et õpetaja J. Hurt katsus laulu tõsta; kui palju see temal läks korda, ei tea. Aga varsti sai Otepää muusikaelu oma Kanepi naabritel suure tõuke. Sellest on umbes 50 aastat tagasi, kui Kanepi laulukoor tuli Otepääle rahvalaulude kontserti andma. Rahvast tormanud murruna kuulsat Kanepi laulukoori kuulama. Pärast kontserti oli Neeruti ja Saluala rahval hoopis teine laulutaju, korrali vahepääl jälle seda, mis kontserdist oli jäänud meele, nagu — *Hüir hüppas* või jälle *Ketra, Liisa* jne.

Kanepi laulukoori eeskujul kogusid endid ka Neeruti noored ja asutasid Neeruti Lauu ja Mängu Seltsi. Esimestest lauljatest mäletan veel: Illaku Anna, kes oli parim naishääl, Jüri Illak, Kruusa pere-naine pr. Üts, koolmeister Hans Nugin, Härma poisid Jüri ja Kusta Brückerid. Juba algusest päälle paisus see segakoor kaunis suureks. Laulukoor kaunistas esinemistega kirikus jumalateenistust jõulu ajal ja tähtsamatel pühadel; ka Neeruti koolimajas lauldi palvetundidel, mida sääl pidas koolmeister Hans Nugin. Ka pandi tihti toime pidusid, mille programmis oli koorilaulu, näitemäng ja lõpuks tants. Kui ilm vähe lubas, siis pidulistest puudu ei olnud. Vanad inimesed rääkisid, et nemad ei ole varemalt pühade ajal ega kunagi kirikus koorilaulu kuulnud, ja sellest võiks arvata, et Neeruti lauljad olid esimesed Otepää kirikus.

Meie naabruses elas üks naine, nimega Mai Sääg, kes oli sündinud umbes 1820. a. Kambjas. See rääkis, et kui tema olnud umbes 15-aastane, siis käinud ta oma venna

seltsis pühade ajal Kambja kirikukooris laulmas; ka pidi ta oskama noodi järele laulda. Neil olnud ju igalühel ka oma noodid. Viiel joonel nooditähed paistnud kui konnapojad, — muist joone päälle rünnud, muist joonte vahele seisma jäänud. Ühedel olnud sabad püsti, teistel sorgu allapoole, ja kellel lipp ehk veel kaks lehvinud saba otsas, neid noote lauldud rütmmini. Millal Kambjas kirikukooriga hakatust tehti, seda tema ei teadnud. Võib arvata, et Kambja kirikus kuuldi koorilaulu mõnikümmend aastat varem kui Otepääl.

Varsti päälle õnnestunud Neeruti Lauu ja Mängu Seltsi asutamist, kui juba seltsi kassas oli natuke raha, asutati ka Neeruti pillikoor. See viis jälle tubli sammu edasi. Mitmed lauljad hakkasid pasunat puhuma; noored harjutasid selles mõttes, et siis soldatiks mineku korral muusikakomandosse pääseda, kuna sääl teenistus pidi olema natuke kergem. Tagasi tulijatest said tublid pillikooris mängijad. Nüi paisus Neeruti koor kaunis elujõuliseks ja käisid ka väljaspool Otepää piire pidusid toimetamas. Isegi Sangaste lossis käisid nemad korra, aga millisel otstarbel, ei tea mitte. Hiljem asutati ka Pühajärve pasunakoor ja Otepääle Lauu ja Mängu Selts. Mõlemad töötavad tänini. Kui õp. J. Hurt Otepäält lahkus, siis tuli ka tema õemes Mihkel Härms Otepää kirikumõisast Saluala mõisa rentnikuks ja tõi omale kaasa mitmed perekonnad töölisi Põlvast, Himmaste külast. Põlvalased töid otepäälastele ka tüki oma muusikast külakostina. Suured laulu- ja mänguarmastajad olid Petaid. Koorides nad ei töötanud ega tundnud ka nootigi, seda enam nad esinesid rahvalaulude ja rahvatantsude mängijana. Muusikariistadeks olid neil klarnet, viiul ja ahkpuhka. Viimane oli lõigatud välja tiibklaveri moodi, umbes $\frac{3}{4}$ meetrit pikk, vaevalt $\frac{1}{2}$ meetrit lai ja 2 sentimeetrit paks haavalaud. Laua alla ligi äärt

oli tehtud kasepuust raam umbes 4 senti-meetrit kõrge ja 2 sentm. paks. Viltusel äärel asetsevad püsti 18 pliitsijämedust raudpulka, nende ülemised otsad olid taotud neljakandiliseks. Pulkade küljest, um-bes üks sentimeeter lauast kõrgemal käi-sid pikuti lauda teise otsani teraskeeled. Seda instrumenti häälestati pooliku hobu-serauaga pulke keerates. Kõrgemalt ma-dalemale kuuenda keele heli oli viiuli la. Kaks kõige madalama tooniga keelt ninne-tati bassideks; poolhääled puudusid. Keset kaanelauda keelte all oli kaks viiuli sisse-lõigetele sarnanevat avast. Otepääl muu-deti selle mänguriista kuju ja nimi varsti. Suurus jäi enam-vähem samaks; kõrgema

hääle keeled pandi peenemast, madalama omad jämedamast traadist. Müügile tek-kisid vabrikus valmistatud pulgad, hääles-tamist toimetati sellekohase võtme-ga. Kaane sisse tehti suur ümmargune auk, kaas valmistati umbes 5 millimeetri paksu-dest lauast; sama paks pandi ka põhi alla. Seda pilli nimetati juba kandleks ehk tsit-riks; toda instrumenti kasutati umbes 25 aasta jooksul (1885—1910).

Ahkapuhkaga ühes toodi Otepääle ka uued tantsud, nagu kaerajaan, polka, ma-surka, marss, hopses, ristpolka, (Kreuz-polka), galopp, rheinländer, doppelrhein-länder jne.

A. Vindi.

MÄLESTUSI ESIMESEST EESTLASTE KIRIKU-KONTSERDIST

TARTU-MAARJA KIRIKUS 1863 A. LÖIKUSEPÜHAL OKTOOBRI ESIMESEL PÜHAPÄEVAL

Kui aastal 1857 A. H. Willigerode Kar-lulast Tartu-Maarja õpetaja kohale asus, olid juba koguduses tegevuses laulu- ja pillikoorid. Laulukoori juhatas köster A. Luig ja pillikoori Väägvere kooliõpetaja D. O. Wirkhaus.

Samal aastal kirjutab A. H. Willige-rode „Tallorahva Postimehes“ nr. 13: „Tarto linnas Maria kirikus piiblipüha... kella kümnest ennelõunat hakkas Jumma-lateenistus. Küünlad panti põlema ja õr-relit hüüdma, agga õrrelisali peal seisid passunapuhujad ja korilauljad, ja kui õrrel hüüdis ning passunad puhhusid ning lauljatega keik rahvas ühhest suust ning süddamest laulsid: „Oh pühha Vaim, nüüd tulle sa“, — siis löggises laggi, ning seinad vabbisesid ning aknad värrisesid, agga innimeste süddamed kargasid rõõmu-pärrast“ jne.

Kirik oli tornikelladeta. Need muret-seti 1862. aastal ja pandi hüüdma löikuse-pühal oktoobri algul suure pidustusega, koorilaulu ja Väägvere pillikoori mänguga. Ootsustati lähemal aastal, 1863, korralda-da mingit suurejoonelist pidulikku jumala-teenistust kellade torni asetamise mee-le-tuleuseks. Asuti järgneval aastal selle kavatsetud peo energilisele ettevalmistu-sele, millest kujunes lõpuks esimene kont-sert eestlastelt Tartus.

Üheksa kuud harjutati väsimatult laulē ja nende kaasmänge Willigerode juhatu-sel. Pillikoori palad ja laulude saatel val-mistas, koori pille arvesse võttes, ülikooli muusikadirektor F. Brenner.

Kontsert oli 2-jaoline 12 palaga, neist 2 pillikoorile, kolm laulu pillikoori kaas-

mänguga, 7 laulu à capella. Esimeseks laulupalaks oli orat. *Paulusest* kaasmän-guga *Argake, nii vahid hüüdvad*, mis kuu-lajatele sügavat mõju avaldas. Järgnesid kaks *Palestrina*' laulu ladina keeles jne. Teine jagu algas koraaliga *Kiida nüüd Is-sandat, minu süda*, koos pillikooriga ja viimaseks palaks Jos. Haydn'i *Loomise* esi-mese jao lõpukoor (13) *Kõik taevad, need kiitvad* jne. See viimane pala nõudis küp-seks saamiseks tervelt pool aastat harju-tusi. Fr. Brenner oli lahkesti Willige-rode'l toeks, ja tema abil saavutati vääri-line lõpusiht.

Rahvale oli nimi „kontsert“ veel tunda-mata, samuti ka see, et kontserdi kuula-miseks ja kaasa elamiseks vajati pääse-tähti. Pääsmeteks tarvitati kolmevärvi-lisi kontserdi lauludelehti — valged 20 kop., punased 15 kop., rohelised 10 kop. Kirik oli kuulajaid tungil täis, kõik ärevil uudist oodates „Kontseni pühast“. Ärevus muutus kontserdi kestel vaimustuseks. Juba esimene laul kaasmänguga mõjus sü-titavalt ja saavutas piduliku meeleolu. Kõik palad õnnestusid hästi ja olid mõju-rikkad; iseäranis kontserdi lõpul Haydn'i *Kõik taevad*, mille kordamist nõuti; nõuet aga ei rahuldatud.

Lõpuks ilmus F. Brenner ja tänas ju-hatajat ning tegelasi, rõõmustades hää kordamineku üle.

Suuremat osa selle kontserdi kavast tarvitati järgneval kirikukontserdil 3. okt. 1865 — esimese kontserdi kuulajate soo-vil. Alguse- ja lõpulaul olid samad, mis 1863. a. kontserdil.

J. H. Wirkhaus.

KAS MEIL ALGAB OOPERI TÕUSUAEG?

KOLME OOPERILAVASTUSE PUHUL PROVINTSIS

Mäletatavasti alles hiljuti meil oli päevakorras ajakirjanduses ja kunstringkondades ooperikriisi küsimus. Mõnelt poolt heideti ette ooperile ajakohatust, huviäramatamatust, teataval määral isegi absurdsust ning soovitati see võrdlemisi kallis kunstiala meil visata üle parda.

Tänavune meie teatrihooaeg aga nähtavasti tahab tõestada just vastupidist: praegu on meil päälle Tallinna kolmes linnas mängukavas ooper — Tartus *Traviata*, Viljandis *Tosca* ja Pärnus *Joosep Egiptusest*. Arvestades veel lisaks praegust kitsast aega, kus ka teatrite toetused järkjärgult on vähenenud, tuleb kulukale ooperilavastusele asumist lugeda selgeks tunnuseks, et meil selle ala vastu tuntakse rohkem huvi, mida ka tõestavad peaaegu väljamüüdnud saalid etendustel kõigis kolmes linnas.

Kui meie sageli väidame, et eestlased on laulja, muusikaarmastaja rahvas, siis pole see tühi fraas. Meie muusikaarmastuse arvele tuleb kanda sedagi, et muusikalavastused, olgu need siis ooperid, operetid või laulumängud, leiavad suurt pooldamist.

Vanemuine Tartusse kuulumisega peaks olema meie haritlaskonna, eeskätt ülikooli arvuka pere maitse ja vaimuilma kajastaja. Seniste töökspidamiste järele tahaks ka ooperit lugeda kunsti ja kultuuri suurvormide hulka, mis pärast Tartu seltskonnalt kalduksime eeldama suuremat huvi ooperi vastu, kui see ehk seni on saanud avalduda. Arvukas osavõtt *Traviata* seniseist etendusist peaks juhatama *Vanemuiset* suundade revideerimisele. Liitati omab ju Tartu rea häid lauljaid, ooperikoori, orkestrit ja rahuldavaid lavastustehnilisi võimalusi.

Viljandi *Ugala* meie provintsiteatrist on alati omanud teataval määral rohkem julgust, seesmist hoogu ja häid mõtteid. Kui käesolevaks hooajaks sai teatavaks uute muusikaliste jõudude palkamine *Ugala*sse, siis võis loota, et neid ei jäeta kasutamata, vaid rakendatakse vastavasse tegevusse.

Tosca lavale toomine Viljandis igatahes on sündmus meie muusika- ja lavakunsti ajaloos. Viljandi ei oma muusikakooli, sinna muusikalised jõud on tulnud päämiselt mujalt. Eriti seetõttu tuleb hinnata viljandlaste tublit algatust ja julgust, — koondada päälinnast ja mujalt tarvilisi

tegelasi, et aga suuta pakkuda muusikalavastusi.

Esimese ooperi lavastamine kindlasti on nõudnud tublit pingutust kõigilt tegelasilt. Kohalike lehtede arvustuste järele otsustades viljandlased on osanud hinnata seda suurt tööd. Olgu aga julgeile ja vaevakartmatuile *Tosca* tegelasile suuremaks tasuks teadmine, et terve muusikaline Eesti tunneb tõsist häameelt nende ettevõttest ja uhkust sellest, et ei kardeta vaeva asuda muusika väärivormi juure, mida on katsetatud alahinnata ja pitserdada iganenuks.

Mitte vähem tähelepanu ja kiitust ei vääri Pärnu *Endla* esimene ooperilavastus, milleks oli võetud Mehul'i *Joosep*.

Kuigi see ooper ei pretendeeri suurlavale, tuleb täie jõuga olla asja juures.

Ka Pärnu *Endla* on suutnud hankida omale tublisid lava- ja muusikategelasi, kelle võimeist jatkub rohkemaks kui ooperitiks. Asja toimunud ooperilavastus näitab, et ka pärnulastel leidub hääd tahet ja julgust tõsisemate muusikateoste esitamiseks. Ja samuti ilmneb kohalikest lehtedest, et publiku poolt lavastus on leidnud väärikat hindamist.

Olgu ka pärnulastele öeldud, et nende ettevõtte ei piirdu üksi kohaliku tähtsusega, vaid on tubli samm edasi meie muusikaarengus.

□

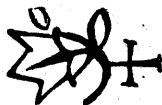
Kahjuks käesolevast numbrist on pidanud hiline mise tõttu jääma välja lähemad arvustised eeltoodud etenduste kohta. Loodame need kindlasti tuua järgmises numbris. Olgu siinkohal märgitud, et eriti nooremasse generatsiooni kuuluv tegelaspere on osutanud suurt hoolt ja püsivust mainitud ooperite lavale toomise puhul.

□

Kas neist ooperietendusist võib teha mingisuguseid järeldusi?

Võib olla, need katsed jäävad katseteks, võib olla rajavad ka uue aluse meie teatrite senisele tegevusele, ja saame edaspidigi provintsilinnades ooperietendusi. Kui siin ainult ülesaatmatuiks raskusiks ei oleks majanduslikud küsimused!

Niipalju siiski lubatagu märkida, et nähtavasti meil ooperi vastu tuntakse suuremat huvi, kui seda tihti on arvatud ja väljendatud.

LAULUPEO KAJASTUSI SOOMES

Soomluse Liidu ajakirjas *Suomalainen Suomi* nr. 4 1933 kirjutab Sulho Raula Eesti laulupeo kohta.

Eestis toimusid jaanipäeval üleriiklikud laulupidustused. Seitseteisttuhat lauljat marssis esiteks mööda riigivanemast poolteist tundi vältava rongkäiguna, kuus naist-meest reas. Lippe oli sadade viisi ja orkestreid nii tihedasti, et eelmise *Alte Kameraden* ei jõudnud veel kõrvust kaduda, kui teine juba segas hulka oma marsihelisisid. (See oli muide ainuke juhus laulupeo kestel kuulda välismaa muusikat, pääle külaliste — norralaste j. t. ettekanete). Ja siis need tuhandelised read tõusid laululavale. See avaldas tõelist „massmuljet“. Vanake Dareios oma kolmesaja kahekümne üheksa harfimängijannaga oleks näost valgeks kahvatanud, kuuldes eestlaste laulupeo üldorkestrit, kus üksi taldrikulööjaidki oli seitsekümmend.

Puhtsüdamlikult peab ütleva, et orkester esines hästi. Eriti rütm oli imestust äratavalt üksmeelne. Kolm aastat harjutatud — räägitakse — kuid siiski. Ütelakse ka, et laulud olid kerged. Kuid sellest ei või hoolida! Töö laulujaskond pidi juba harjutades laulma kõik tempod õieti, muidu ei oleks tulnud välja midagi. Kõige pikemgi taktikepp ei ulatuks igapäheni. Tööd on tehtud, põhjalikku ja vaimustusega. Ja kui Miina Herman ja kõik teised heliloojad astusid koori ette „autor“-hüüete kajades, võis näha-kuulda, et nood paljukulutatud laulud ei olnud kaotanud oma võlu: just helliooja enda juhatusel oli neid vaja kuulda. Ja kui kuulajaskond ei näidanud küllaldaselt kaasvaimustust, võttis koor selleks õiguse.

Entsüklopeedia sõnaraamat (soomek. *Tietosanakirja*) ütleb — ja õieti ütlebki — et laulupido-aade on meile tulnud Eestist. Ja on seda aadet püütud vist teostadagi. Kuid tollest üksmeelsusest, millega eesti talupeog, üliõpilane ja sõdur toetavad oma pidude kordaminekut, pole meil jälgegi. Kalevala 100-aastase olemasolu mälestuseks on a. 1933 kavatsusel pidada hiigel-

laulupidustused, kuid meie liidud ja ühingu-d peavad vist küll lõppude lõpuks igaüks enda peo omaette. Väga kahju oleks, kui just nüüd — kuna kord ka põhjust on sääraseks pidutsemiseks, kus iga soomlane võiks seista üksteise kõrval — ei saadaks toime kavatsetava hiigelpoega. Oleks sellel välismaalasilegi kuulamist: terve pidustuste kava rajatud ainuüksi meie rahvaluulele! Kes elab, see...

Mõnes suhtes on eesti heliloojadki jõudnud meist ette. Neil on oma, valitsuse poolt toetatav kirjastustoimkond, Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapitali kirjastusfond. Žürii valib helindid trükimiseks, võttes arvesse mitmesuguseid asjaolusid. Vähemalt väljaspoolt vaatlejale näib seni ilmunud noodistik erapooletuna ja ühetasaselt edustavana. Esiälgu loomulikult ei ole tegemist suurte helinditega, kuid kes tunneb näit. meie kirjastusolusid (kus mitte midagi pääle „šlaagerite“ pole trükitud juba kolm aastat!), peab juba sedagi hääks saavutuseks.

Ja asjal on veel teinegi külg. Need noodid trükitakse kõik Eestis. Tõsi küll, esimesed helindid, arvult umb. poolsada, on tüpograafiliselt veidi ebaõnnestunud, kuid töö on nähtavasti ka siin tegijat õpetanud, ja viimased väljaanded näivad juba nagu mujalt toodud. Meie laseme kõik noodid — väljaarvatud koorilaulud — trükkida Saksas. Üks noodi trükimismasin olevat meil olnud, kevadel 1914, kuid sõda tuli, ja see müüdi maha. Kuuldavasti vedeleb kuskil tarvitamata.

Toda nooditrükkimise janti veel kuidagi mõistad, kuid kui siin meie armsal isamaal, kust viiakse paberit välismaale miljonite ja taas miljonite markade eest, ei osata valmistada noodipaberit, siis seda küll on raske mõista. Ka nende ridade autor on juba aastat viis-teist sunnitud olnud ostma Saksast impoorteeritud noodipaberit pakkide viisi. Ei tea kas selle valmistamine on nii suur kunst.

Tõlkinud E. M.

ÜHEKSAS RINGREIS RAHVAMUUSIKA KAVAGA

Nagu üheksas laine merel otsustab, kas sõiduk on võimeline ületama tormist möllavat kõrgeimat veemäge, nii umbes oli mõõduandev rahvamuusika eeskavaga üheksas ringreis läänekaare vete piirkonnas.

Muusikamuuseumi Ühingu ei kuulu rahvusliku eeskavaga ringreisude korraldamise algatus, küll aga nende lõpule viimine. Nagu saatusest juhitud toimus see

Mari Kilu
Harju laulik, 82 a. vana

üheksas, otsustav, viimane ringreis raioonis, kus kordaminek, seltskonna osavõt oli enam kui küsitav. Just sellepärast, et siit polnud loota hääd, jäigi nimetatud maa-ala viimaseks. Kas õnnestub, kas minna?! Kahest eelmisest käigust esimene äpardus, teine õnnestus. Kuid see sündis laial sisemaal, vanal kuulsal Mulgimaal ja jõukas Lõuna-Eestis. Nüüd seisab aga silme ees kehvuse poolest tuntud Lääne- ja Saaremaa. Kuid otsustati, — mindi ja — õnnestus; koguni suuremalgi määral, kui esikohale tõstetud laial sisemaal.

Kust see ime, et majandusest puretud ajajärgul kehv, kadakane Lääne- ja Saaremaa ületas viljarikka sisemaa? Vastus tohiks siin olla küll üksainus: mitte jõukus ega kõrgem kultuur, vaid rahva seas alal hoidunud omapära ja sellega ühes äärmiselt soe süda oma rahvakunsti vastu sidus läänlased, saarlsaed, muhulased ning hiidlased Muusikamuuseumi Ühingu rahvusliku eeskavaga ettekannete külge. Ja kergelt ületas muuseumi laevuke üheksandama, otsustava laineharja.

Eeskava oli koostatud selgi ringreisul kolmest pääosast — vanad külapillid, rahvalaulud ja rahvatantsud.

Ettekannetega esinesid — Harju laulik Mari Kilu 82 a. v., kes aastates on kõige vanem ja võttis osa kõikidest eelmistest ringreisudest, Väandra laulik Aleksander Jürgens ja setu lauluema Anne Vabarn.

Pillimeestest oli vanim viiuldaja Heinrich Grünberg Hädemeestelt, 75 a. v., kes esines veel roika- ja parmupillil. Torupilli käsitas Jakob Ots Audrust. Viimane esines veel vilespillil ja roopillil. Ingerlane Peeter Pugatsev mängis raskemaid pille — ingeri ja eesti karjapasunat ning luite ja hiljem ka roo- ja vilespilli. Hiikannelt ja kannelt käsitas Johannes Rosenstrauch ning põiepilli Johannes Iturm. Neist esimene on pärit Kadrinast ja teine Raplast. Üldse esitati 12 vana mänguriista.

Rahvatantsudes astusid üles noored.

Esinejaist said suurema tähelepanu osaliseks — Mari Kilu oma kõrgete aastate ja elavuse tõttu, Al Jürgens lindude lauludega ja Anne Vabarn improvisatsioonidega. Vana pulma pillimees H. Grünberg teenib lakkamatu aplausi oma viiulil rahvatükkidega — *Rütsepavalsiga*, *Kingsepapolkaga* ja *Kellamehe pulmapolkaga* ning roikapilli mänguga, millele ise laulab kaasa. P. Pugatsev on meister oma karjapasunal. Suurt edu saavutab J. Ots torupillil. Noortel on hää kordaminek tantsudes — *Mustlasepolka*, *Karutants*, ja *Juut lõikab sindlit*.

Tegelastest haigestus torupillimees Jakob Ots 12 päevase esinemise järel Vigalas. Teda tabab 7 aastat vaevanud viga seekord aga raskemal kujul. Kiire arstiabi ei suuda päästa ja lõikuse järel sureb

Peeter Pugatsev
Ingeri karjapasuna puhuja

ta Pärnu haiglas 24 tundi pärast haigestumist.

Uusi, senini tundmatuid torupillimehi leitakse reisul 5, kuid võimelised oma pilli käsitama on neist 2. Veel leidub kohal üle 10 lauliku ja pillimehe, kes ka oma kodukoha saalides esinevad. Neist on vanim 80 a. pime viuldaja.

Ringreisul külastati 17. IX.—28. X. 33. a. 42 saali väljaspool Tallinnat, esinedes Lääne- ja Saaremaal ning osaliselt ka Harju- ja Pärnumaal.

Aleksander Jürgens
Vändra laulik

Aineline kordaminek oli suurem: Kehtnas, Märjamaal, Enges, Tõstamaal, Kuresaares, Muhus, Kullamaal, Kärklas ja Põides. Viimane ületas kõik sissetulekud viimase 3 ringreisu kestel. Puhas tulu ringreisust ulatub üle 1.000 krooni.

Suurema osavõtu juures oli ka kuulajaskonna meeleolu ülevam. Kuigi eeskava kõikjal täiel määral rahuldus, avaldati esinejaile erilist sooja poolehoidu — Keht-

nas, Varbolas, Tõstamaal, Vigalas, Kuresaares, Põides, Märjamaal, Muhus, Kullamaal, Martnas ja Piirsalus. Neis kohtades oli rohkesti lilli ja tänuavaldusi kõnes ning laulus. Kõikjal avaldati soove peatseks uuesti esinemiseks.

Vanu tantse osati ja kanti kuulajaskonna poolt ette — Mustjalas ja Vihterpalus.

Kuulajaskond avaldas oma täit rahuldust ja tunnustust eeskava ja esinejate kohta ringreisu raamatus 65-lt autorilt, missugused eranditult on kiitvad.

Ettekannete algul austati manalasse varisenute mälestust (Lümmadas — P. Süda, Keinas — R. Tobias, Muhus — Ranga taat ja Emmastes — Torupilli Juss.).

Võttes arvesse ettekandeid ja ringreise, mis korraldati Tallinna Eesti Muuseumi ja Eesti Vabaõhu-Muuseumi Ühingu poolt varem, on seni rahvusliku muusika eeskavaga esinetud enam kui 200 saalis ja antud üle 400 ettekande. Seega on mainitud eeskava Eestis küll kõige kestvamalt püsinud laval. Nüüd on ka kõik rahvarikkamad kohad külastatud.

Üheksas, viimane ringreis oli eeskavale tuleprooviks — kas suudab see lüüa läbi kogu Eestis ja lõplikult. Ettevõtte õnnestus.

Vanad tegelased, rahvakunstnikud, esinedes oma parimaga, ilmusid, nagu kauged vaimud minevikust. Äratasid endiseid tundeid, manasid esile vaimustust ja ülevat meeleolu ning kadusid kaugusesse. Neist paljud juba puhkavad igavest und. Ehtigu teid võidupärg, teist püsigu elav mälestus!

Muusikamuseumi Ühing äsja õnnestunud ringreisuga on ületanud üheksanda, kõrgeima laine, eemaldades ainelisi takistusi ja loonud soodsa momendi muusikamuseumi avamiseks, et koguda ja säilitada muusikalisi väärtusi vanemast ja uuemast ajast.

A. Pulst.

Oodatavaid esinemisi „Estonia“ kontsertsaalis

29. ja 30. det. — müsteeriümi *Elu ohver* ettekanded.

6. jaanuaril — klaverikunstniku Kurt Haeseri kontsert.

18. või 14. jaan. — klaverite kvarteti *Erkla* kontsert.

Jaanuari keskel — klaverikunstniku Leonid Krützeri kontsert.

Sämuti jaanuari keskel — klaverikunstniku Colette Frantz'i kontsert.

21. jaanuaril — Eesti Lastesõprade

Ühingu kontsert, eeskavas P. Čaikovski' helitööd.

Jaanuari viimasel poolel — viulukunstniku Sigmund Bleieri kontsert.

28. jaan. — prof. J. Aaviku 50-a. sünnipäeva puhul kontsert-aktus.

Jaanuari lõpul — nüüd ära jäänud klaverikunstn. Michail Zadora' ja tenori Norberto Ardelli' kontsert.

4. veebruaril — viulukunstniku Henry Marteau kontsert tema muusikalise tegevuse 50-a. jubeli puhul.

meeskooride nurk

TMS'i kontserdi puhul 4. nov.

See toimus saalitäie rahva ees; piletid olid müüdnud viimseni ju varemalt. Enamasti on arvustatud Tallinna Meestelaulu Seltsi koori võimeid eriteadlaste poolt; see puudutab ainult üht külge. Lubatagu sellepärast võtta sõna ka vähikul, kes asub laulja ja kuulaja seisukohal.

Tutvudes Tallinna Meestelaulu Seltsiga kui üksusega teiste keskel, kuuleme, et siin on mehi, kes erinevad palju — küll vaadete, elukutse, vanaduse, teadmiste ja seltskondliku seisundi poolest. Aga kooriks liitudes on nad kõik üheusulised, teenivad üht jumalat, s. o. laulu. Nad julgevad isegi nimetada üksteist lauluvennaks. Peab panema imeks, et nüüd — seisinatsel ärilisel ajal — kus inimesed ei taha liigutada sõrmegi tasuta, tullakse lauluharjutustele kokku kinnisesse ruumi; ei hoolita vaevast, ajast ega kuludest. Peab ütleva, et siin on midagi lauljaist endist väljaspool seisvat — midagi õilsamat, kaugemat kui nemad ise, — tung mis ajab. Ja kui tead, et algusega pole vaja oodata akadeemilist veerandit, akadeemilist pooltundi ja — jumal hoidku — isegi akadeemilist tundi ning enam, nagu mõnel pool viisiks, siis seda parem.

Lauluharjutuste tulemus ehk vili on — avalikud esinemised ja kontserdid. Neis näitavad mehed in corpore, mis nad suudavad laulu alal. Kaasmõjutajaks on muidugi üldine kogu, riietus, seis — ja ruum, kus lauldakse; s. o. lauljad ja kuulajad peavad tundma endid mugavalt. Võib konstateerida, et TMS'il on läinud korda võita enesele rahva poolehoidu ja eelarvamist hää laulu suhtes. See tähendab suurt ja kallist aaret, mis on langenud tema rüppe. Muidugi tuleb see tunnistada pääasjalikult koorijuhli teeneks. Lauljate osaks jääb püsivus. Seda tõendab iga-aastane koori suurenemine, mis on jõudnud juba üle kaheksaja mehe. Nende hulgas leidub muidugi „soliste“, kes sulavad aegamööda üldsusse ilma eraldumata, kes peavad õige hääle noodil tema tarvilise pikkuseni ega lase järgmist nooti varemalt mõjutada eelmist, vedades neid kokku oma isikliku maitse rahuldamiseks ja kes ütlevad sõnad selgesti koos kooriga. Üldse võib eesti lauljaile süüks panna nende hooletut diktsiooni. Selles nad võiksid õppida soomla-

silt, ilma et tarvitseksid nende kombel minna liiale. Eesti laul on ka seda väärt, et kuulajad mõistaksid teda keeleliselt ja muusikaliselt korraga.

Samuti üksikkhääle lauljad võiksid — ja peaksid — ütleva sõnad eestipärase kõlaga. Miks on tarvis neil jäljendada võõraid, kes vahel siia sattudes küll ilusasti laulavad, aga eesti sõnad moonutavad? Püütagu meil jõuda ainult vööraste kõlapuhtuse ja ulatuse poole, — aga sõnad hääldatagu ometi eestlaste kombel. Eestlane võib ka laulda ilusasti.

Lõpuks lubatagu vaadelda Tallinna Meestelaulu Seltsi kui vahetalitajat meie laululoojate ja publiku vahel. TMS laulab nende viise, ja rahvas tutvub nendega TMS'i kaudu, aga mis siis, kui helimeister juhtub tegema mittemeeldiva laulu; kui ta on valmistanud viisi, mis ei vasta laulu sõnade mõttele; ehk kui ta on teinud muusikalist ülekohtu keele kallal, moonutades sõnad hoopis. Näit., sõnade järele peaksime laulma: „Ranna ääres mängisin“, aga kuulajaile kostub: „Ranna ääres mängi siin“. Kui taheme laulda: „vaba“, aga pikkade nootidega kuulduv „vaaba“; siis trioolidel kiirkõnet ja jälle „vaaba, vaaba“. Ehk kui Koidula ütles: „Teid ma tervitan, eestlaste pojad“, aga viisimeister on astanud noodid nii, et lauldes — tahes või tahtmata — kuulduv: „Teid ma tervitan, eestlaste pojad...“ Ja palju seesuguseid ebakohasusi, millest jätkuks kõnelda kogu õhtu. Kui midagi niisugust juhtub — ja kahjuks peab ütleva, seda juhtub sagedasti — siis kõige päält on TMS süüdi, et ta laulab halvasti. Aga kellelgi ei tule meele — ega julgegi — süüdistada heliloojat, et see tegi halva laulu... Arvan, et TMS võiks siin midagi võtta ette esimesena. Vähemalt peaks muutama see vaade, et helilooja on mõne kõrgema planeedi elanik, keda harilik surelik ei tohi arvustada. Julgeme ometi nõuda, nii lauljad kui kuulajad, et igan laulul olgu oma kohane viis, s. o. muusika, ja sõnad koos sünnitagu ilusa terviku. Kõige päält noodid ei tohi moonutada laulu sõnu ega taktirõhk eesti keele omapära. Vist ei ole meie rahvanaljades asjata tekkinud jutt niisugusest lauljast, kellel sõnad lõppesid otsa, aga viisi jäi veel üle.

A. Ploompuu.

Laulumeeste Klubi

daamide komitee korraldas ruumide ümberehituse järgi 3. skp. kella-viie-tee, mis tõi kokku üle 100 inimese.

31. detsembril on klubis oma liikmeskonnale ja nende perekonnaliikmetele traditsiooniline laulumeeste uue-aasta vastuvõtt ja pääle pühi jõulupuu klubi tegelaskonna mudilasile.

Tallinna Linnaateenijate Meeskoor

tõi 2. skp. 80 meest Kommertsikooli auala lavale. Sellel „I laulude õhtul“ koorijuht, helilooja G. Ernesaks, pakkus oma paremat ja sai tormiliste kiiduavalduste osaliseks. Peab tunnustama, et koor on suuri edusamme teinud, pääle, kus 12 laulust koosnevas kavas tuli Tallinnas esmakordselt ettekandele 9 uut pala.

Kaastegevad olid pr. E. Avesson (klaver) ja hra E. Karlson (tenor). Mõlemad pidid lisapalu andma.

H. M-m.

Eesti Vabadussõjalaste Liidu Tallinna Osakonna Meeskoor

asutati septembris 1932. Alul kogunes koori lauljaid 60-ne ümber, hiljem kasvas see arv tunduvalt, nii et läinud sevadeks,

mil koor korraldas kaks peoõhtut Sõdurite Kodu ruumēs, oli koori liikmete arv juba 100 ümber. Koor on laulnud talvel ja kevadel mitmel korral vabadussõjalaste kogumistel ja pidulikel juhtudel ning mälestuspäevadel.

Käesoleva aasta suvel koor võttis teatavasti osa 10-dast üldlaulupeost, samuti ka laulupeo ajal korraldatud erimeeskooride esinemisest *Estonia* kontsertsaalis. Augustis Vabadussõjalaste Liitude sulgemisega oli ka koor sunnitud oma tegevust ajutiselt katkestama, kuid Pauluse koguduse meeskoorina käidi ikkagi koos lauluharjutustel. Oktoobri lõpust pääle hakkas koor jälle töötama täie jõu ja energiaga. Koorijuhina tegutseb algusest saadik tuntud helilooja Evald Aav, kes vaatamata hulgale uutele ja vähem harjunud lauljatele, on suutnud viia koori hästi edasi laulu- ja muusikakultuuri alal. Käesoleval ajal on kooriliikmete arv nimekirjas 169 meest. Koori juhatus kavatses suurendada koori 200 meheni.

Koorivanemaks on kapten H. Dunkel. Koori juhatusse kuuluvad h-rad A. Eglon, M. Alt, R. Vallo ja A. Kruusimägi.

C. A.

P. Mascagni 70-aastane.

Kuulus itaalia komponist Pietro Mascagni sai 7-dal detsembril 70 aastat vanaks. Suurimat edu temale tõi ooper *Cavalleria rusticana*, mida kuni viimaste aegadeeni on kantud ette rahvusvahelisel

ning määratu hulk kordi. Mainitud teos, mille autor lõi lühikese ajaga võistluse jaoks, tuli esimesele kohale 73 teise töö hulgas. See veristlik (tõsieluline) ooper pakub läbiniste dramaatilist muusikat. Meloodiline tungivus ja harmooniline isepärasus ühes värvika orkestratsiooniga mõjuvad haaravalt. Karakterlikud tüübid ning ansambiline jõud suurendavad veelgi siduvust.

Kokku on P. Mascagni loonud üle kümne lavatöö (siia juure veel operett, vahemänge, filmimuusikat), andnud sümfooniist toodangut, kantaate, kammermuusikat, produktsiooni klaverile jne. Loova tegevuse kõrval P. Mascagni' poolt käsitletavate alade hulka kuulub dirigendi ülesannete täitmine nii ooperi- kui kontsertlaval; samuti tema kohustused kanduvad ka pedagoogilistele radadele; isegi kirjandus ei jää puudutamata.

Väljaspool kodumaad on P. Mascagni suure eduga astunud üles dirigendina ka mujal, nagu Venemaal, Austrias, Saksamaal ning isegi Põhja- ja Lõuna-Ameerikas.

Praegu Pietro Mascagni asub Roomas Scuola Nazionale di Musica direktori kohal. Ta on tegevuses uue ooperi *Nero* loomisega, millest loodetakse lavatoodangu väärilist rikastajat.

Ooper ja kontserdid

KODUMAA

Tallinna.

Uuesti toodi *Estonias* välja A. Rubinstein'i ooper *Deemon*, mida meil esmakordselt anti kümme aastat tagasi H. Kompuse lavastuses. Nüüd ta läks väiksemate muudatustega P. Melnikov'i režiini all. Muusikalisest küljest *Deemon* suudab rahuldada laiemate ringide maitset, kuna sääl pakutakse võrdlemisi lihtsat vormi ja viisirohkust. Materjalina sagedasti on kasutatud kohalike rahvaste meloodiaid, mis pakuvad huvi etniliselt ja aitavad tõsta lokaalset värvingut. Paiguti mainitud elementide käsitlemine areneb soodsate tulemustega, kuid teisel jääb harmonisatsioon võõraks antud viisisugemetele. Sellele ooperil ei puudu tundevääriskuste külg, kuigi ta kunstitervikuna ei nõua endale mõnd esikohta. Mis puudutab lähemalt vormi, siis lihtsuse all tuleb mõista selle läbinähtavust ja allakriipsutamist; samuti osutub prevalentseks ka kõlaline väljendus. *Deemoni* lavastamine annab lahendada küllaltki nõudliku ülesande ja seda eriti fantastilise osa kaudu. Teoses endaski leidub vastuoksusid reaalsuste ning irreaalsuste sidumisel. Mis puutub P. Melnikov'i ossa, siis ta tegi õieti kohendamisi. Ei või öelda, et see töö oleks jäänud tulemusteta: üks ja teine nähe leidis omamoodi toonitamist, ka süvendamist. Aga just nimikujuga temal ei õnnestunud. *Deemon* — kui kiusav vaim — liikus ringi üsna kristliku noormehena; efekttegi rikkus nende veniv kasutamine ning staatika. Muidugi aitab lavastajat artist, ja noorelt jõult ei saa nõuda kõiki küpsusi. V. Veigart kogult sobis hästi; laululiselt ta täitis lootused. Ainult häälelist tusedust nõuab osa märksa enam — muidugi ka mängu. Teiste tegelaste leidmine meil ei ole nii raske, ning ooperi arendamine annab tulemusi selleks valitud solistidega (B. Hansen — vürst Gudaal, Ida Aav-Loo — Tamaara, eelmise tütre, A. Visman — vürst Sinodal, N. Romanova — ingel, N. Suursööt — teener, övvaht; H. Teder, M. Koljo, A. Tamm). Dekoratsioonid, tantsud ja kostüümid jätavad sobiva mulje. Muusikalise juhtimise eesotsas R. Kull kindlustab selle külje edu.

Artur Leмба oma 25-aastase muusikalise tegevuse puhul andis iseseisva kontserdi klaveril. Loomingu ja pedagoogilise töö kõrval juubilar on sagedasti esinenud

pianistina ning arendanud seda ala meil väljapaistvate tulemustega. Käesoleval puhul teosed olid valitud õige mitmekülgselt nii rahvaste kui voolude mõttes. Eesti autoritelt programmis leidsid aset kontsertandi enda *Pastoraal ja intermezzo* ning J. Aaviku capriccio *Rahulik mees ja elav naine*. Eeskava täitmine tehniliselt sündis soliidisusega; ka sisulisest küljest saavutati kordaminekuid. Juubilar tervitati rohkearvuliselt suuliste õnnesoovide, auaadressite, kingituste, lilled ja telegrammide näol; meeletuletusi saabus nii kodu- kui välismaalt. Esineja leidis sooja vastuvõttu ka auditooriumi poolt.

Omamoodi juubelit pidas Olga Krull-Mikk: ta esines ooperis oma tuluõhtul, mis korraldati lahkumiseks pärast 20-aastast lavategevust. Benefiissiks oli valitud

O. Krull-Mikk Margareetena „Faustis“

Gounod' *Faust*, millises töös Margareete osa kuulub O. Krull-Miku paremate kujude hulka. Ta viiski oma ülesande läbi võimistega, mis näitasid intiiimset kunstiliste elamuste arendamist. Praegune lahkumine veel ei peaks tähendama seda, et ta lõplikult jääb eemale lavatööst, kuna ju leidub osi temale üsaldamiseks. Faustina esines M. Taras, kes laulus esines vastupidavusega selle suure ülesande puhul. Lähem ilme üldises kokkuvõttes nõuab ju kujundamiseks aega. Tundub, et see arenev laulja peaks vähem panema kaalule oma häält pingutustes. Mefistona astus üles B. Hansen; teistest osalistest esinesid K. Viitol, H. Teder, A. Tamm j. t. Juhatas kindlat distsipliini hoidvalt R. Kull. Juubilari tervitati soojalt lavaringkondade, mitmete teiste organisatsioonide ning isikute poolt, soovides jällenägemist esinemiste kaudu.

Estonia Muusika Osakond andis sisuka suurspektakli, mille kavas seisid neli kantaati. Ettekandest päle segakoori võtsid osa rida soliste ja sümfoniaorkester. Ulatus poolest kandvama kohal seisid Z. Kodaly' *Psalms Hungaricus*, mis oma originaalsuse ja sisulise haaravuse juures säadis raskeid ülesandeid ka esinejatele. Soome heliloojalit toodi ladus ning pildikas A. Maasalo' kantaat *Kaks tähte* ja J. Sibelius'e mehine ning tundeküllane *Oma maa*. A. Kapi kantaat *Ärksa, rahvas* pakub neid ülevusi, mis suudavad haarata kuulajaid laiemas ulatuses tõusutungide sihis. Töö ise on kirjutatud 1919. a. — meie Vabadusevõitluse päeval — ja ta kannab neid tähtepinevusi, mis juhtisid tolle aja liikumist. Kontserdi ettekande külge prof. J. Aaviku käe all kujunes ilmekaks ja voolavaks; eriti peab seda märkima esimese kui kõige raskema teose suhtes. Koor oli valmistatud esinemiseks hooliga, mis aitas üle säetud nõudmistest. Solistidena tegid kontserdi kaasa K. Ots, A. Rinne ja T. Terkman.

Raudami segakoor esines ulatusliku kavaga ungari ja läti heliloomingust. Lauljate arv on nüüd võrdlemisi kaunis suur, häälerühmad üsna tasakaalus ning võimed näitavad tõusu kõlavuse ja puhutuse poole. Oige kestvast programmist ungari osa jäi varju oma ühelaadsuse ning teatava löökilme tõttu. Väljapaistval kohal seisid B. Bartok'i ühik *Nooriku seiklused*; erinevalt mõjus ka G. Revfi' *Laulukobar*. Valimik läti töödest oli huvitavam ning mitmekülsem (Viitol, Melngailis, Graubins, Darzin, Osolin). Laulude täitmise viidi läbi lüüasausti ning hää vastupidavusega; juhatas K. Leinus. Klaveril soleseris T. Koch (Liszt, Bartok, Kalnin) ja orelil Ülo Topman (Liszt, Viitol), saavutades kordaminekut.

ÜENÜTO segakoor tänavuse esinemisega on teinud suure sammu edasi: ta ilmutab enam tasakaalu, häälelist kultuuri ja avaldab laulus nõutavat puhtust ning painduvust. Noorte kohta see kontsert andis hääd tunnistust; juhataja E. Aav on leidnud pinna, millel edukalt arendada oma koostööd lauljatega. Kavasse oli paigutatud seitse laulu eesti autoritelt (M. Hermann, R. Tobias, M. Lüdig, J. Aavik, E. Aav, H. Känd); ja kolm pala poola ning tšehhi toodangust (Kazuro, Napravnik, Kricka); harjutusteks kulutatud energia andis tasuks tulemusliku õhtu nii esinejate kui kuulajate seisukohalt. Programmi täiendasid J. Aav-Loo menuka ülesastumise (Saar, Aav) ja M. Taras, kes oma võimeid praegu kõige paremini võib rakendada kontsertlaval. Mõlemad lauljad pakusid koos ka kaks duetti (Aav, Mascagni).

Tallinna Meestelaulu Seltsi koor esines Soome vabariigi aastapäeva aktusel vahepaladega ja kontsertosaga. Viimane jagu moodustas meeldiva valiku vennasrahva toodangust ja sisaldas juba varemini käsitatud laule. Ettekanded kõlasid võimsa koori poolt siduva huvitavusega ning tõstsid väärikalt aktuse üldist meeoleolu. Nõudmistele vaatamata prof. Topman käesoleval puhul ei teinud kordamisi. Kontsertosas astus üles ka soome lauljanna A. E. Vuorjoki, kes kauni häälega ja ilmeka ettekandega saavutas hääd edu. Klaveril saatis solisti E. Avesson.

Akadeemiline Noormuusikute Selts tegi algust kontsertidega, kus antakse ka seletusi käsitletava programmi ja esinejate kohta. Käesoleval puhul ütles sissejuhatava sõna A. Heidentahl. Esimeses jaos mängis E. Brauer stiilselt ning tehnilise kodaminekuga J. S. Bach'i flöödisonaadi ja H. Laan nõudlikult kirjutatud Debussy' viiulisonaadi, millest eriti viimane osa paelus tähelepanu. Teine pool eeskavast sisaldas noorte eesti autorite tooteid. V. Reiman'i soololaul *Eha valgel* (viiuli, cello ja klaveri saatel) on andekust tõendav pala; E. Brauer'i *Tali* jättis hää mulje oma värske ilmeaga. Kandval kohal seisid E. Kapi neljajaline trio (*es-moll*), mille töö väärib tõsist tunnustamist. Kui arvame maha esimese osa paigutise venivuse, siis on tegu tasakaalustatud ning leidlikult arendatud tootega. Kontserdi teises jaos astusid tagajärjekalt üles H. Betlem (sopr.), H. Laan (viul), K. Lamp (cello) ja T. Koch ning E. Avesson; esimesel poolal akkompaneeris vilumusega P. Pressnikov.

Vittorio Weinberg pärast esimest õnnestunud kontserti astus üles kolmes operis ja andis veel ühe sooloõhtu. Lavalisest küljest ta näitas ennast hää artistina. Kõige soodsamaid võimalusi pak-

kus *Sevilla habemeajaja*, kuid nähtava kaju andis ka *Rigoletto*; Germondi osagi *Traviatas* sai meie laval juure uut ilmet. Viimase kontserdi kavas võtsid esikoha itaalia helilooja Alfano' poemid R. Tagore' tekstile. Muusikas autor on õnnelikult lähenenud sõnade sisule; ta jääb samuti hellaks ning ühtlasi lohutajaks kõnelejaks, kes vaatab selgelt ja avasilmi. Tema modern väljenduski mõjub pehmena ning teravusteta. Viimistletud ettekandes mõned järsud hoovangud kaldusid välja stiilist. Üldiselt aga laulja ühes saatja P. P. Lüdigi'ga vastastikusel esinemisel pakkus väärikat tõlgitsust.

Vanda Verminska astus üles kahes operis — *Carmenis* ja *Toscas* nimi-osalisena. Ta omab ilusa kõlaga ja suure ulatusega häält, mis on saanud tunduvalt kooli. Ometi ei ole kajastamine täiesti ühtlane, vaid ilmutab mõningaid kõikumisi. Lavalisest küljest tal ei puudu liikuvus ja temperament, mis laseb arenada mänguhoogu. Takistusi siin teeb täidlane kogu ja samuti ka ülepakkumised, mis kallutavad tüübi kerge žaanri poole. Peab veel märkima, et esineja oma osad oli töötanud läbi. V. Verminska pidi laulma ka iseseisval kontserdil, kuid see jäi tulemata.

Robert Soetens on meil kujunenud järjekindlaks külastajaks, keda võtame vastu häämeeli. Aastate jooksul jälgides näeme ikka arenevat küpsemist nii sisuliselt ilme kui ka tehnilise täiuse poolest. Praegu ta seisab oma ala esindajate keskel üsna väljapaistval kohal. Suurema jao eeskavast täitsid pikemad helitööd, nagu: Brahms'i sonaat, Lalo' *Hispaania sümfonia* ja Bloch'i tsükl *Baal Shem*; lõpus anti mõned lühemad palad. Klaveril saatis *Estonia* ooperi kontsertmeister P. P. Lüdigi. Ed. Visnapuu.

Oreliõhtud Pühavaimu kirikus.

28. okt. ja 4. ning 18. nov.

P. Pressnikov on enesele teinud ülesandeks igal laupäeval Pühavaimu kirikus panna toime oreliõhtuid. See on hääd ja huvitav, sest nii ta annab meile võimalust tutvunemiseks orelimuusikaga ja eriti vanema literatuuriga (enne Bach'i) nagu, Frescobaldi, Bassani, Corelli jne. Muidugi seisab esikohal vanameister J. S. Bach, ning ka Händel; samuti Liszt'i, Franck'i, Reger'i ja uuemate autorite tööd püsivad järjekindlalt kavades. Soololaul ja viiuli ning teiste instrumentide soolopalad täiendavad oreliõhtute programmi. Uuematest helitöödest on väljapaistev *Middelschulte'* (ameerikl.) tokkaat koraalile *Üks kindel linn*; koraal ilmub pedaalil lõpuks kaanoni kujul J. S. Bach'i käsitluse taoliselt; ma-

nuaal imiteerib kirikukellade helinat. Selles töös keskosa esineb adagio laadis; ta pakub võimalusi värvirikkaks registreerimiseks, mida ka P. Pressnikov hästi kasutab. Esimest korda kuulsin Bach'i fuugat *h-moll* Corelli' teemile. On ju Bach'il lõpmata suur orelivara, millest meie vaevalt tunneme ehk poolt osa. Vanadest orelikompositsioonidest paistab veel välja Frescobaldi' ilus *Canzona*, Bassani' poetiline *Larghetto* ja Corelli' sonaat op. 4, III. Solistidest tuleb märkida M. Lang'i, kes laulis Bach'ilt *Jeesus, õnnistegija*, Händel'ilt aaria orat. *Simson* ja Franck'ilt *Ave Maria* (ilusad kaanoni perioodid oreliga). Uuematest helitöödest lisaks M. Lang kandis veel ette M. Lüdigi' laulu *Minu altar* ja H. Sakaria' *Mu südames on pühapäev*. 18. nov. võttis ettekannetose aga veel keelpillide trio (R. Romulus — I viul, V. Ahlmann — II v. ja K. Risenkamp — čello). Peab tervitama P. Pressnikov'i hääd ideed, tutvustada meid orelliteratuuriga. Selleks soovin temale palju jõudu ja edu. Ka publik tõhiks tunda asja vastu rohket huvi; sissepääs on võimaldatud vabatahtlike annetustega programmi eest.

A. Kapp.

Akadeemise Helikunstnikkude Seltsi poolt 3. XII s. a. Tallinna konservatooriumi saalis korraldatud kammermuusika õhtul kuulsime 2 keelpilli kvartetti: Beethoven'i op. 59 nr. 3, ja Čaikovski' op. 30. Vahepalana kandis ette lauljanna pr. Magda Päts mõne uema laulu helilooja Riho Pätsu loomingust.

Meie keelpillide kunstnikud hr-ad Palm, Laan, Saat ja Karjus on endale võtnud tänuliku ülesande — tutvustada meie muusikasõpru kõrgeväärusliku kammermuusika paladega eeskujulises ettekandes. Nähtavasti on nad agaralt ja innuga asunud tööle, ning viimne ettekanne laseb loota et tähendatud kvartett on arenemas meie eliitkvartetiks.

Beethoven'i kvartett, mis kanti ette suure hooga, rahuldab ka nõudlikumat kuulajat nii koosmängu eksaktsuse kui puhtuse suhtes.

Čaikovski, kes nii tehniliselt kui rütmiliselt säeb täitjale raskeid ülesandeid, jättis veidi nõrgema mulje.

Meeldivaks ja huvitavaks vahepalaks osutusid Riho Pätsu rahvuslikus stiilis loodud uued laulud: *Suveöö*, *Sokukene* ning kolm laulu tsüklist *Laste ringis*.

Eriti mõjurikkalt esitas pr. M. Päts viimaseid oma peenes huumorilikus ettekandes.

Saatis autor ise tempreamentse andumusega. F.

Tallinna Kaarli Lauluseltsi vaimulik kontsert oli teatavaks sündmuseks. Rikkalik kava koosnes ainult meie oma heliloojate töödest; nende seas kanti ette ka uus suurem vaimulik heliteos — Joh. Jürgenson'i kantaat *Memento mori*, õpet. A. Sommer'i tekstile. Lühidalt märkides oma tähelepanekuid, võiks ütelda, et siin autor nii tuumalt kui koorelt on oma loomingu teel astunud edasi suure sammuga. Võrreldes esimese kantaadiga, tunneme tugevamat väljendusjõudu ja mitmekesisust küll rütmis, küll meloodias ning harmoonias. Näeme selget, teadlikku püüdmist oma isiksuse poole. Koorides — nagu: leinarong, inglite koor, lõpukoor — avaldub rahvapärast sõna hääs mõttes. J. Jürgenson'i üldjuhatusel võtsid ühes Kaarli Lauluseltsiga ettekandest osa A. Tamm, J. Villard, E. Unt, tütarl. komertsgüm. õpilaskoor (U. Topman'i juhat.), konservatooriumi õpilaskoor ja organist A. Karafin. Lühidalt öeldes, tulid esinejad oma ülesannetega häästi toime. Kolmest noorest lauljast eriti selget diktiooni ja mahlakalt voolavat tooni avaldas E. Unt. Lühemate paladena esinesid kavas veel R. Tobias'e, A. Kapi, P. Südame, J. Jürgenson'i ja E. Brauer'i tööd, mida täitsid U. Topman, A. Tamm ja J. Jürgenson.

H. S.

Kärdla. — 19. nov. s. a. toimus kohalikus kirikus uue orelil õnnistamine. Kontsertosas esines kirikukoor Kuresaarest Jos. Aaviku juhatusel.

Pärnu. — Ekateriina kiriku nõukogu korraldas 22. nov. kontsert-balli, mille muusikalises osas esines Th. Rei Tallinnast.

Türi. — 5. novembril s. a. andis Türi Muusika Selts kohalikus seltsimajas oma traditsioonilise sügisese hooaja laulu- ja muusikaõhtu. Kavas oli segakoori laule ja sümfoniit-orkestri ettekandeid Joh. Veeber'i juhatusel ning tromboonisoolosid K. Einamann'ilt (Türiilt). Vahemuusikat pakkus seltsi puhkpillide orkester K. Kroos'i juhatusel. Õhtu köitvamateks ja kaasakiskuvamateks paladeks olid H. Mere *Aikese eel* säetuna segakoorile orkestriga ja Merikanto-Vettiku *Kui tuli tumeneb...*, milliseid mõlemaid korrati. Rahvast oli palju.

15. oktoobril oli tüirilastel ja paidelastel võimalus kuulda ka meie värsket tenorit M. Taras't, kes esines Türi ja Paide kirikus korraldatud vaimulikel kontsertidel; solisti saatis orelil ning esines ka iseseisvalt organist Joh. Veeber. Mõlemad kirikud olid tulvil rahvast täis, ja kõik tundsid vaimustust M. Taras'e ilusa tämbriga

tenorist. Teda tahetakse peagi jälle kuulda Türi kirikus.

Novembrikuu vaimulik kontsert peeti surnute mälestuspühal, kus esines Türi Muusika Seltsi meeskoor Joh. Veeber'i juhatusel, baritonilaulja Fr. Iström — Tallinnast ja Joh. Veeber orelil. Ka Paide kirik omab nüüd ajakohast orelit (22 heliseva registriga), mis ehitati orelimeistrite Kriiside poolt ja mille sisseõnnistamist toimiti 1. oktoobril s. a. Sel puhul korraldatud kontsertel esines suure osavusega ja asjatundlikkusega päälinna organist Paul Pressnikov, tuues igakülgset välja orelil võimeid. Orel ei ole aga veel lõplikult valmis, 6 registrit seisavad veel tühjad. Nendega orel võidab palju juure. Tühjaks on jäetud esialgselt kallimad sooloregistrid, — ootavad paremaid aegu! Türi on rikastunud jällegi ühe seltsiga. 25. nov. s. a. esines Türi lavakunsti ühing *Leek* oma esimese avamispeoga, kandes ette kaunis ladusasti H. Raudsepa *Kohtumõistja Simsoni*. Kui see selts oma ülesannet võtab tõsiselt, võib sellest kujuneda välja elujõuline organisatsioon, sest sinna on koondatud kõik Türi paremad näitlejad-asjaarmastajad.

Rakvere Rahvamaja ja Haridusseltsi segakoori 25. a. juubelikontsert 25. XI 33.

Siin on meil tegemist Virumaa parima segakooriga. Oma 25. a. kestnud töös on ta elanud läbi pikaldase kristalliseerumise ning jõudnud praegusele tasemele. Ta liikmed kuuluvad eranditult Rakvere haritlaskonda, mis annab ka laulule oma suure plussi. Häälerühmade jõusuhted on normaalsed, ja kõik kõlab ümaralt, baseerudes kumeratele bassidele. Üldine helijoon on tumedakõlaline, mis annab põhjamaise värvingu ja mis mõjub sümpaatselt. Koor laulis juubelikontserdi valitud kava, mis koosnes Saare, Tobias'e Lüdig'i, Aaviku, Türnpu' j. t. helitöödest, hää lauluvabadusega ning innuga, kusjuures kontakt koori ja juhi vahel oli hääl.

Koorijuhile E. Rosenberg'ile kuulub au olla Virumaa parima segakoori loojaks kuna ta on seda koori juhtinud ja kasvatand 22 aastat. Ta esineb ka terve Virumaa laulu juhtiva mehena, kuna ta on paljudel laulupidudel ja -päevadel tegetsenud üldkooride juhina. Seda on saavutanud E. Rosenberg asjaarmastajana, ja sellepärast olgu tema saavutused eriti kriipsutatud alla.

Rohked tervitused ja tunnustuse avaldused juubilarile ja tema juhile tohiks neid innustada edasi tuleviku töös ikka ja ikka enam kunstilise süvenemise suunas, kuna koorilaululu ilusalved on ometi armutatud. Õnne edasi! T. Vettik.

VÄLISMAA

Riia muusikakiri.

Läti muusika vanameistri prof. I. Vihtol'i austamisi jätkati kontserdiga, mis oli pühendatud tema koorikompositsioonidele. Meeskoor *Dziedonis* enda noores dirigendis Leonid Viegner'is omab esimese järgu jõudu, kellest võib loota tulevikus veel palju. Ettekandele tulid rida meeleolulisi laule, mis läti kooriliteratuuris ammu on võtnud sisse aukoha. Huvi pakkus *Joomalaul* — prof. Vihtol'i noorpõlve kompositsioon aastast 1890.

Rahvusooper oli võitnud reaks võõrustendusteks kõrge kultuuriga tenori Angelo Minghetti' Milaano *Scalast*. Tema ilus lüüriline hääl, tema imetletav ehtsaim itaalia belcanto laulutehnika tuli täielisele maksvusele eriti *Bohemis* (Rudolf), siis aga ka *Toscas*, *Rigoletto*s ja *Traviatas*.

Čaikovski surma 40-aastapäeva, mis ianges sellele ajale, mälestati Riia konservatooriumi kvartetiühingu poolt kammerkontserdiga. Härrad Metz, Arnit, Jung ja Osolin vormitäiuslikult mängisid muude hulgas keelpillkvarteti D-duur op. 11 (kuulsa *Andante*ga). Erilise noodi sai kontsert Nik. Orlov'i kaastegevuse läbi, kes meistrelikult täitis partiid suurepärasel klaveritrios.

Aleksander Borovski'l siin juba on oma kindel kogudus, kes siis ka arvukalt oli esindatud tema huvitaval klaveriõhtutel.

Kuulsime Liszt'i rapsoodiat, Bach'i C-duur tokkaati, Beethoven'i *Kuivalge-sonaati*, Chopin'i kuut etüüdi ja palju muud.

Üks väga huvitav katse, mida loodetavasti korratakse õige pea, oli eesti-läti konservatoristide õhtu. Üks muusikaline suure, kus Riia ja Tallinna konservatooriumi õpilased üheskoos astusid üles. Eesti poolt olid esitatud: Eduard Unt (A. Arder'i lauluklass), kõlarikas bariton, mis väga hästi sobib ooperi alale; suurt edu leidis Jürgenson'i *Töölise laul vabrikun*. Siis Villem Öunapu u prof. Paulsen'i viiuliklassist ja Karl Valdmann (prof. Lemba klaveriklass), kõik lootusrikkad jõud. Läti poolt kuuldigi pianisti Irma Schmidt'i, väga hääd lauljannat Maija Zuburs'i, cellisti D. Zakis't ja flöötisti Arnold Sturm'i. Selliste konservatoristide õhtute korraldamine leiab loodetavasti mõlemas päälinnas suurt poolehoidu.

Rahvusooper tõi esile Napravnik'i vene ooperi *Dubrovski* uuesti elustatuna. Vana Maria-ooperi kuulsa dirigendi mõnus kuid vähe geniaalne muusika liigub oma suurte eelkäijate — vene ooperimeistrite jälgedes. Riia ettekanne oli hääd, eriti I. Sarin'i lavastuse tõttu. Otto Karl juhtis dirigendikeppi. Eriti ilusat saavutist pakkus Greta Perkon nais-pääosas, temaga kõrvuti Vassiljev Dubrovskina.

Mariss Vehtra, lootustäratav läti tenor, andis itaalia aariate õhtu, mis näitas tema paljukülgeid võimeid.

B. Lamey.

MITMESUGUST

1933. a. kooriloomingu auhindamine.

1927. a. surnud helilooja ja Lauljate Liidu esimehe Konstantin Törnpu' mälestuse jäädvustamiseks asutas Eesti Lauljate Liit enda juure Törnpu-nimelise auhinna-kapitali, mille protsentidest igaal aastal määratakse auhind aasta jooksul valminud parima eestikeelse tekstiga koorilaulu eest eesti rahvusest autorile.

Törnpu-nimelise auhinna saamiseks heliloojaid palutakse esitada oma koorilaulud (sega-, mees- või naiskoorile), mis neil 1933. aasta jooksul on valminud, kapitali valitsusele 1934. aasta 5. jaanuariks, aadressil: Tallinna Lai 7, Lauljate Liidu büroo.

Kapitali valitsusele esitatavad laulud võivad olla kas käsikirjas, trükitud või paljundatud mõnel muul teel. Autori nimi neile võib jääda ka märkimata. Viimasel juhul autori nimi peab olema tähendatud

laulule ligilistatud kinnises ümbrikus, mis avatakse päale auhinna määramist.

1933. a. jooksul esmakordselt trükist ilmunud ja Riigiraamatukogule trükikodade poolt saadetud laulud, mis hindamisele jäänud saatmata, võtab hindamiskomisjon läbivaatamisele ja hindamisele oma algatusel. Hindamiskomisjoni moodustab kapitali valitsus tuntud eesti helikunstnike ja muusikategelaste keskelt (kelle endi helitööd hindamisele ei tule). Tähendatud hindamiskomisjon asub kapitali valitsusele esitatud laulude läbivaatamisele 1934. aasta jaanuaris.

Hindamiskomisjon esitatud laulude keskelt valib välja esialgu kümme paremat laulu, mis tehakse avalikult teatavaks *Muusikalehes* või ajalehis.

Väljavalitud kümme laulu antakse ühele või mitmele Tallinna paremale koorile õppimiseks ning võimaluse korral ette-

kandmiseks Lauljate Liidu poolt selleks korraldatud kontserdil, millel peab viibima ka hindamiskomisjon.

Hiljemini ühe nädala jooksul pärast kontserti astub hindamiskomisjon kokku ning kümne paremaks tunnustatud koorilaulu keskelt valib välja parima, mis premeeritakse Türipu-nimelise koorilaulu auhinna.

Premeeritud laulu autoril ja selle laulu kirjastajal on õigus laulule edaspidise trükkimise korral lisada märkust, et laul on emandanud Türipu-nimelise koorilaulu auhinna.

Türipu' auhind antakse premeeritud laulu autorile välja kapitali valitsuse poolt kuu aja jooksul pääle auhindamise otsuse avaldamist.

Kuu aja jooksul pärast hindamiskomisjoni lõpuotsuse avaldamist võib Lauljate Liidu juhatus neid laule, mis kapitali valitsusele saadetakse autori nime märkimata, lasta läbi vaadata eriti selleks moodustatavast helikunstnikest koosnevast komisjonist. Viimane valib tähendatud lauludest välja paremad ja väljavalitud laulude autoriümbrikud avanud, astub autoreiga läbirääkimisse nende laulude trükkimis- ja kasutamisevõimaluste üle kokkuleppimiseks. Ülejäänud, autori nimeta hindamisele esitatud laulud ühes nende juure kuuluvate autoriümbrikuga hävitatakse, kui neid kahe kuu jooksul pärast hindamise lõpuotsuse teatamist autorite poolt ei ole viidud ära.

Türipu-nim. kapitali valitsus.

Tartu Kõrgem Muusikakool

sai 10. detsembril 6-aastaseks. Kooli ülalpidajaks on Tartu Helikunsti Selts. Kooli kuratooriumi kuuluvad: linna koolivalitsuse juhataja Treumann, riigikohtunik P. Kann, dr. Bernakof, dir. Laksberg, koolinõunik G. Reial ja H. Eller.

Muusikakooli möödunud aasta tegevuse aruanne on tasakaalus Kr. 27.330.—. Suurema osa sissetulekust kool on saanud kultuurkapitalist, nimelt Kr. 12.800.—; õppemaksudest on tulnud Kr. 9.485.—, kuna linna käest saadi Kr. 3.600.— ja Helikunsti Sihtkapitalist Kr. 1.000.—. Võlgasid tasuti aasta jooksul Kr. 1.200.—, jääb tasuda veel Kr. 320.—. Koolis õpib 143 õpilast, naisõpilasi 82 ja meesõpilasi 61. Õpetajaid on 18. Seni on kooli lõpetanud 18 isikut, neist 3 on jäänud kooli edasi õppejõududeks. Õpilastest 72% on viidud edasi järgmisse astmesse.

Kool korraldas aasta jooksul 16 kontserti, neist suurema osa kooliõpilastele.

Kooli aastapäeva puhul korraldati kontsertaktus, mispuhul muuseas pühitseti ka kooli õpilaste üldmütsi, milline seni puudus.

O. Lipp 15 aastat laval.

Tänavu täitub Vanemuise teatri näitlejal ja tenoril O. Lipul 15 aastat lavalist tegevust.

Vanemuises ei ole vist selle aja vältel olnud muusikalist lavastust, milles O. Lipp ei oleks mänginud kaasa, alul kooris, hiljem solistina, pääosade kandjana.

Vanemuise piiratud muusikalavastuslik tegevus, samuti tegelaste vähesusest tingitud ülekoormatus (tuleb kaasa mängida ka sõnalavastusi) ei lase arendada oma andeid ja võimeid rahulikult ja järjekindlusega. Et O. Lipp seda siiski on suutnud teha kõigele vaatamata, siis tuleb panna see tema andekuse ja tubliduse arvele.

Palju õnne ja jõudu edaspidiseks!

Eesti uuema muusika tutvustamine raadio kaudu.

Meie uuema heliloomingu tutvustamiseks laiematele hulkadele korraldatakse Lauljate Liidu algatusele raadios eesti muusika õhtuid, mil leiavad esitamist soolohelitööd ja puhkpillikoori palad. Soolopalade tutvunemisõhtuid on peetud juba kaks korda. Helitööde kohta on andnud selgitusi Riho Päts. Ettekantavad teosed on ilmunud või ilmuvad Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapitali kirjastusel ja neid levitab Lauljate Liit.

Uute puhkpillikoori helitööde ettekanne toimub Kaitseliidu Kalevi orkestri poolt hra J. Vaksa juhatusel, kes ühtlasi annab ka selgitusi.

Selgitusi antakse lühidalt ka soome keeles, kuna Soomes tuntakse elavat huvi, meie helitööde vastu ja neid on saadetud arvukalt Soome levitamiseks.

Noorte helikunstnike õhtu puhul.

Noorte kunstiinnukus on suur, anduvus kunstile võltsimatu. See ind aga võib jähutada — isegi hävineda — kui ta ei leia väärikat tähelepanu, kui tal puudub auditoorium. Noortel võib olla annet, kuid mitte kunagi nime. Noored tahaksid pakkuda, kuid pole, kellele pakkuda. Neilt ei nõuta, ei teata nõuda.

Meie vanema ja nimeka generatsiooni hulgas, tõi küll, leidub nii mõnigi, kes noortes suhtub häatahtlikult, võimadlades neile esinemisi ja julgustades neid esimestes tuleprvovides. Kuid kõige õigemaks teeks ikkagi oleks see, et noored ise ennast propageeriks ja paneks maksma.

Selles suunas on nüüd algatus tehtud. Jääb vaid soovida, et Akadeemiline Noor-muusikute Selts seda kiiduväärt algatust arendaks edasi ja teeks traditsiooniks.

Selleks jõudu!

V. Leemets.

L. Neuman'i mälestuseks

paigutati mõned esemed Tartu Maarja kiriku muuseumi, nii päevapilt, elulookirjeldus, loorberipärg, pärjalindid jne. Esemete muuseumi asetamise juures viibisid kadunu lesk, A. Läte, K. E. Sööt, J. Roos, mag. E. Päss, R. Ritsing ja muuseumi korraldaja K. Kurrik. Tartu Maarja koguduse muuseum on saanud mitmete mälestusesemete hoiukohaks. Muuseum asetseb sääl ka urn kirjanik A. Saal'i tuhaga.

Kalevipoeg muusikasse.

Helilooja Herman Känd, kes elab Võrus organistina, töötab praegu helitöö kallal, mille aineks on Kalevipoeg. Helitöö tuleb koorile, solistidele ja orkestrile.

Hiljuti on H. Känd lõpetanud kantaadi: *Elü! Elü! lama sahahtani!*

Caruso poeg,

samuti kui isa Enrico, on asunud laulja teele. Isa olevat püüdnud pojale tubli annuse oma andeist, mispärast ennustatavat Caruso-nooremale samuti kuulsust lauljana.

J. Zeiger'i „Monograafia eesti rahva- viisidest“

on antud trükki. Teos trükitakse Tartus Mathiesen'i trükikojas ja valmib maikuuks. Eeltellimisi teosele on saabunud rohkesti,

Nali naljaks

Mida kõik vahest jumala nimel ei kõnelda!

Kuidas kevadistel ja sügisestel aegadel jää liigub, kus teda leidub vähem, kus rohkem, kus ta tekitab hädaohte, kus asub vaba vesi, — see on laevameestel väga tähtis teada. Sellepärast ka lahtise jää aegadel kõikjal antakse raadio kaudu jääteateid. Ja seda tehakse täpselt kindlaks määratud ajal, et laevamehed teaksid kuulata.

Mõne aasta eest aga juhtus meil selline lugu, et ühel päeval parajasti jääteadete andmise ajal kanti üle kirikust Haydn'i oratooriumi *Loomist*. Mingi eksituse tõttu unustati stuudios kirikumuusika „kinni keeramata“, nõnda et õnnetu jääteadete

millest võib järeldada, et meil tuntakse elavat huvi rahvamuusikat käsitavate küsimuste vastu.

Estonia hakkab lavastama algupärast operetti.

Nagu kuulda, võtab Estonia teater oma repertuaari algupärase opereti *Tütarlaps kodumaata*, mille muusika on loonud kauaaegne Viljandi *Ugala* teatri muusikajuht Elmar Rossman ja libretto kirjutanud ajakirjanik A. Sepp. Opereti sündmustik areneb Eestis ja Pariisis.

E. Rossman on varem loonud algupärase opereti *Ly*, milline kanti ette *Ugala* teatris Viljandis.

X üldlaupeo loterii võlgasid nõutakse kohtu teel.

Laupeo loterii piletite müügist väga mitmed ei ole seni tasunud veel müüdnud piletite eest raha, vaatamata mitmetele meeletuletustele. Nüüd Laujate Liidu juhatus otsustas nõuda esialgu sajalt võlglaselt raha kohtu teel.

Täienduseks

eelmises nr. ilmunud kirjutisele — *Autoritõigustest* — olgu lisatud veel lõige Autoritõiguste Ühingu protokollist: Üldnormides olev märke Laujate Liidu liikmete hinnalalanduse suhtes käib ainult liidu kirjas-tusel ilmunud tööde kohta.

Materjalide kasulamine allikat nimetamata on keelatud.

PÄÄTOIMETAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium: Enn Võrk,
Albert Üksip ja Harry Malm

Väljaandja Eesti Laujate Liit, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

Arder, A., konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, S. Roosikrantsi 8-a—1.

Einer, Helmi, Estonia ooperilaulja, konservatooriumi lauluõpetaja, Estonia teatrimaja, tel. 460-37.

Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.

Hellat-Lemba, L., konserv. lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.

Hermann, Otto, helilooja, Aia tn. 12—1.

Jentson, Amanda, konservat. van. õpetaja, Pühavaimu tn. 15—8.

Järv, Ida, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Nurme 3, Nõmme.

Laan, Herbert, viiulikunstnik, Tatari tn. 21-a—15.

Leemets, Vold., Metsa tn. 12, Nõmme.

Lipand, Ella, kontsertilaulja, häälesäädja, Heeringa tn. 12-a—20, tel. 304-15.

Mesiäinen, E., muusikaõpetaja, Tallinn, Rohu tn. 17—10.

Mohrfeldt-Viitol, H., konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11, tel. 455-97.

Murrik-Polonsky, Niina, klaveristuudio, Tõnismägi 7, tel. 449-58.

Päts, Magda, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Raua tn. 33—4.

Tamm, Aino, Tallinna konservatooriumi lauluõpetaja, Tina tn. 23—20, tel. 302-40.

Tenno, Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni tn. 4—7, tel. 447-78.

Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õp., Falkpargi tn. 18—7.

Vörk, Enn, Tartu, Näituse tn. 7.

Tantsukunst.

Neggio, Gerd, tantsu- ja liikumisstuudio, Lai tn. 43.

Olbrei, Rahel, ballettmeister, Tallinna, Kreutzvaldi tn. 17—29.

KLAVERITÖÖSTUS

K. SAAR

LIIVALAIA 32 TELEFON 457-01

Soovitab otse töökojast **pianinosid**,

mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad välismaa kuulsam. firmade omadega. Parimaks tõenduseks — ostud ja soovitud muusikatundjailt.

HILLAR SAKARIA

2 soololaulu klaveri-Saalega:

LOOBUMUS (H. Visnapuu sõnad) — keskm. kõrgele häälele.

LÕORE (E. Andri sõnad) — sopranile.

2 vaimulikku soololaulu orelil ehk klaveri Saalega:

PÜHAPÄEV (A. Haava sõnad) — keskm. kõrg. häälele.

PALVE (Koidula sõnad) — aldile ehk bassile.

Saada kõigis suuremates noodiärides.

Hind á 60 senti.

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tunnid klaver ja orel

Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Niine 9-a — 7

Kõnet. 10—11 ja 6—7

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja

Tallinn, Vambola t. 8—15

Tel. 453-26

Muusikariistade äri

EUGEN BRANDT

Tallinn, Pikk 29

Suurim ja täielikum nootide ladu Eestis.

Pianinod, grammofoonid j. n. e.

Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapitali Kirjastusfondi

noodiväljaanded on parim valik
Eesti uuemaist helitöist

SOOLOLAULUD:	Kr.
J. Aavik „Igatsuselaul“	1,65
J. Aavik „Kojuigatsus“	1,75
E. Aav „Juta ja Ülo duett“ oop. „Vikerlased“	1,25
E. Aav — Juta aaria oop. „Vikerlased“ . .	1,75
E. Aav — Ülo aaria oop. „Vikerlased“ . .	1,65
E. Aav — Vaike aaria oop. „Vikerlased“	1,25
E. Aav — Olavi aaria oop. „Vikerlased“ . .	1,60
V. Nerep „Muiste“	1,65
A. Kapp „Vaimulik aaria“, oreli saat. . . .	1,50
M. Saar „Viis soololaulu“ I	2,—
M. Saar „Viis soololaulu“ II	3,50
M. Saar „Tuule hõlmas“	1,25
M. Saar „Pulmalaul“	0,85
M. Saar „Lauliku talve üksindus“	0,85
M. Saar „Olin enne eide kodus“	0,85
M. Saar „Süö karja, sinetä karja“	0,85
J. Jürgenson „Ei püsi neist ükski“	1,25
A. Vedro „Kuldne koit“	1,50
A. Vedro „Tähile“	1,50
R. Päts „Kadunud kevad“	1,—
R. Päts „Kadarikus“	1,—
M. Saar „Pilved sõudvad“	1,25
M. Saar „Mu viimne laul“	0,85
R. Päts „Hällilaul“	1,25
M. Saar „Neiule“	0,85
M. Saar „Sokukene“	0,85
T. Vettik „Merellä on sinine“	1,—
A. Vedro — Lembitu aaria oop. „Kaupo“ . .	1,65

KLAVERILE:	Kr.
H. Eller „Kellad“	1,50
J. Aavik „Capriccio“	1,90
H. Eller „7 prelüüdi“	3,—
A. Lemba „Fantaasia“ eesti rahvaviisidest	1,—
J. Aavik „Sonaat“ klaverile	1,50
A. Lemba „Toccata ja Fuga“	1,—
M. Saar „Kaks prelüüdi“	1,—
M. Saar „Hetk“	0,85

CELLOLE:	Kr.
J. Jürgenson: „Andante soste- nuto“	1,50

VIULILE:	Kr.
H. Eller „Männid“	1,75
E. Kapp „Meloodia“	1,35

ORELILE:	Kr.
A. Kapp. Koraali eelmäng ore- lile „Oh Jeesus, Sinu valu“	1,—
A. Kapp. Koraali eelmäng ore- lile „Sind, Jumal, kõik me kii- dame“	1,25
P. Süda „Ave Maria“	0,85

Pääladu ja üksikmüük Laujate Liidu büroos, Tallinn, Lai tän. 7
Saadetakse välja posti teel, kui raha saadetakse ette. Müügil suuremates
raamatukauplustes ja muusikaärides!

HELIPLAATE:

- LISZT — Mefisto valss nr. 1,
Coates'i juh.
SHUBERT — Forellenquintett,
klaveril Backhaus.
RIMSKY-KORSAKOV — Scheherezade,
Stockovsky juh.
MOZART — Kwartett Si-bemoll mažoor,
Budapesti keelp. kvartett.
SIBELIUS — Valse triste,
St. Franzisko sümf. ork.
WAGNER — Rheingold — Jumalate sisseminek
Walhallas'se, — Coatesi juh.
ČAIKOVSKI — Neljas sümfoonia,
L. Ronald'i juh.
LISZT — II klaverikontsert,
Pembauer.

— **Plaadid müüakse 25% — 50% hinnaalandusega.** —

Peale selle suur valik eestikeelseid ja rahvusvahelisi jõuluplaate.

TORMOLEN

TALLINN, Raekoja plats 17.

Telefon 428-06.

C. PETENBERG

Asutatud 1849

Pikk 17 BÖRSIKELDER Tel. 434-85

Täielik ladu: kodu- ja välismaa
veinid, champagner, cognac, liköörid jne.
ainult kõige kõrgemas häduses.
Tellimisi täidetakse ka väljaspool
Tallinnat. Nõudke uusi hinnakirju.

FOTO-ATELJEE

PARIKAS

Tallinn, Kuninga 1

Moodsad kunstilised portreed,
grupid, suurendused.

Tehnilised- ja reklaamvõtted.

Fotoamatööride võtete asjatundlik
väljatöötamine.

Mõõdukad hinnad.